

KURDISTAN PRESS

ROJNAMA HEFTEYÎ • HAFTALIK GAZETE

PRICE

BIHA • FİYAT

2.5 DM

5 Skr

3 G

2.5 Sfr

1 £

1.5 \$

•Tel; [46] Ø8-29 83 32

•Telex; 131 42

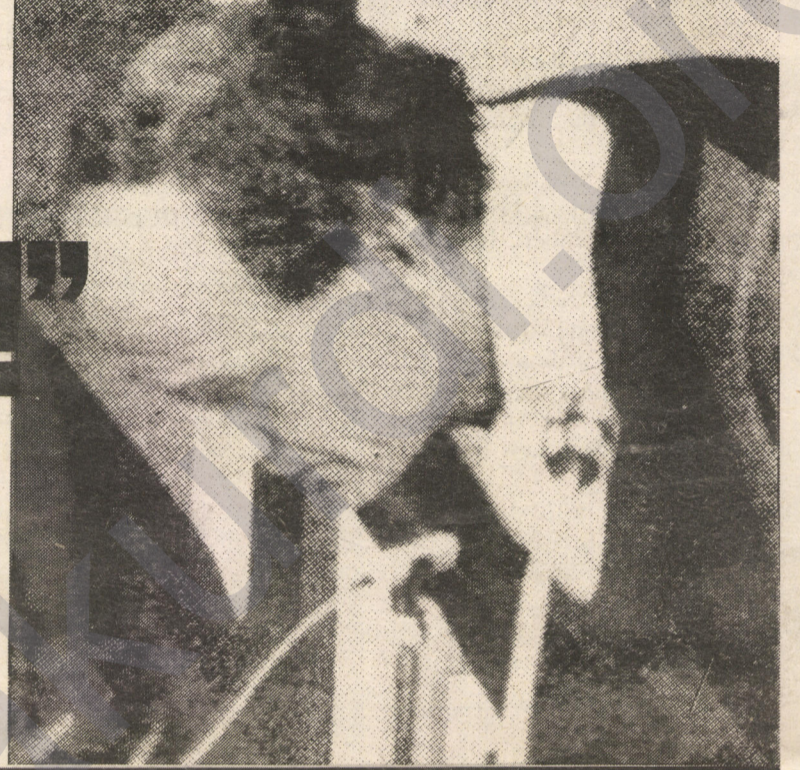
•Telefax; Ø8-29 50 56

**PALME CİNAYETİNİ İÇİNDEN ÇIKILMAZ HALE GETİREN
STOCKHOLM ESKİ EMNİYET MÜDÜRÜ HANS HOLMER**

“Kürt halkından özür dilemiyorum!”

●Palme Cinayeti'nin ilk saatlerinden itibaren cinayeti PKK'nın işlediği tezini ileri süren Holmer, işleri karmakarışık ettiği için görevinden istifa ederek ayrılmıştı.

●31 Ekim'de piyasaya verilen kitabında Holmer, dikkatleri gene PKK üzerine çekme çabasında!

Basın toplantısına Kurdistan Press adına katılan M. Baksi Holmer'e soruyor: "Kitabından 7 milyon kazandığın söyleniyor. Kendini Kürt halkına affettirmek için bu paranın tümünü savaşta ölen ve yaralanan Kürt halkına göndermeyi düşünüyor musun? Yerli ve yabancı basın önünde Kürt halkından özür dileycek misin?"

Foto: Lennard Nygren

Expressen Gazetesinin dev manşetli ilanlarla Holmer'in kitabını yayınlamaya başladıktan bir gün sonra, Continental otelde bir basın toplantısı düzenleyen Holmer, Kurdistan Press muhabirinin sorusunu şöyle yanıtladı: "Ben hiç bir konuşmamda Kürt halkını Palme cinayetine karıştırmadım. Bunu İsveç basını yaptı. Ben İsveç basını ile aynı fikirde değilim. Bu nedenle suçlamadığım bir halktan özür dilemem ve kitabımın gelirini de Kürt halkına göndermeyeceğim!"

SAYFA 4

Palme Cinayeti'nde MIT

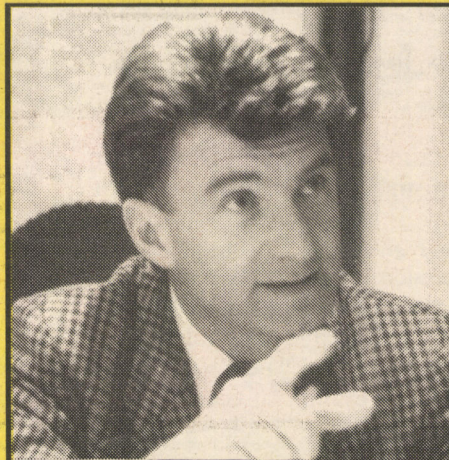
SAYFA 4

İSVEÇ KIZIL HAÇ BAŞKANI ANDERS WIJGMAN

“İnsanlığın dayanışmaya ihtiyacı var!”

□ Bölünmüş Kurdistan'ın 4 parçasında da Kürt halkının uluslararası destek ve dayanışmaya ihtiyacı var. Özellikle savaşın getirdiği yıkım ve kimyasal silahların yarattığı dehşet bu destek ve dayanışmaya iki misli fazla ihtiyaç gösteriyor.

□ “Acil sorun Kurdistan'a malzeme göndermektir. Devletler Kürt mültecilere ulaşmamızı engelliyor!”

SAYFA 6-7

**Hevgirtina Gel
Genel Sekreteri
S. Bedrettin**

**‘Mücadelemiz
politik ve
kültürel’**

□ “Kürt hareketini Pakistan'ın Afgan me selesinde olduğu gibi, Türkiye'nin denetim ve kontrolü altında tutmak istiyorlar.”

SAYFA 5

ESKİ AĞRI BELEDİYE BAŞKANI

Urfan Alpaslan şehid edildi!

□ Kurdistan Kurtuluş Ordusu Basın Merkezi'nden yapılan bir açıklamada, Eski Ağrı Belediye Başkanı Urfan Alpaslan'ın 1 Ekim 1988'de Sorisan Dağı'daki bir çatışmada şehid edildiği bildirildi. Aynı bildiride Urfan Alpaslan'ın TSK yanlısı Kurdistan Kurtuluş Ordusu Yüksek Askeri Konsey Üyesi olduğuda belirtildi.

SAYFA 12

Di Parlamentoya Swêdê de pirsê Kurdan

ANK • Stockholm

Parlamentoya Swêd dîsa rewşa Kurdan anî ziman. Sebebê peyvandinê pêşneyarekî bû.

Wezîrê Derweyê Swêdê Sten Andersson 27'ê meha Çirî de bersiva Parlamenter Lôla Björkqvist da û weha got:

“Lola di pirsê xwe de dibêje, ku heta niha Hikumeta Swêdê ji bo gelê Kurd çi pêk aniyê? Û di hemberê Iraqê de tu tewrek kifş kiriye gelo?”

Hikumeta me heta niha pîr caran di vî warî de bala Iraqê kişandiye. Em dizanin ku Iraq gelek caran miletê Kurd diperçiqîne û mafê wan yên mirovî qebûl nake. Hikumeta me her tim li dijî van bûyerên ne însanî sekiniye. Ev tişt ji bo me prensîbeke huquqî ye. Divê tu kes ji bo koken, dîn an jî zimanê xwe newê perçiqandin.

Bi baweriya me divê her welateke ku Kurd tê de dijîn van prensîban bîne ber çavê xwe. Mafê gelê Kurd heye ku di aşiyê de bi jî, jiyana xwe ya ekonomîk pêş ve bibe û çanda xwe biparêze.

Şerê Iran û Iraqê şerekî xwînî bû. Ew şere giran û xwînî ne tenê zirar da gelê Ereb û Ecem her wisa gelê

- Xefte çû Hikumeta Swêdê xwest ku hinek expertên xwe bişeyne Kurdistana Iraqê. Lê Iraq nehîşt.
- Swêd deriyê xwe ji milteciyên Kurd re vedike.
- Divê carekê din çekê kîmyevî bê qedexekirin!

Kurd jî para xwe ji vî şerê stand. Xasma bombên kîmyevî li bajarê Helebçe weşetêkî bêhempa bû. Bombên kîmyevî ku li ser Helebçe hatin avêtin, ne tenê gelê Swêdê her wisa gelên dinê tev de hejand. Nifrîna me teva di ser Iraqê de bariya. Hikumeta me vê pirsê bir Cenevre û hikumeta Iraqê mehkum kir.

Me wisa bawer dikir ku aşitiya di navbera van herdu dewletan de wê bibe sebebê jiyaneke baş. Lê mixabin piştê şer sekinandinê Ordiya Iraqê Kurdistanê serûbin kir. Min vê rewşa nexweş û çetin di peyva xwa ya Koma Miletan de jî anî ziman. Min li wê derê got ku; şer sekinandin nayê wê maneyê ku Iraq li dijî Kurdan şer bike.

Dîsa di van dawîyan de, em pê hisiyên ku Ordiya Iraqê carekê din çekê kîmyevî li dijî gelê Kurd bikaraniye. Heta niha îsbatekî weha nekete destê me. Ji bo vê yekê dewletên Îskandinavya tev bihev re qerar dan ku daxwazî ji Koma Miletan bikin, ku ev rastiya ha bê ziman. Wek Swêd me pêşniyar kir, ku Koma Miletan vê kêysê bide me. Em dixwazin pisporen xwe bişinin jêr. Lê mixabin hikumeta Iraqê vê daxwaziya me qebûl nekir û rê neda me.

Bikaranîna çekê kîmyevî qedexe ye. Divê ev tişt bêşik bê mehkumkirin. Divê carekê din ji nû ve bikaranîna vê çekê ji holê rabe.

Qetlîam û tadeyî mesela multeciyan Kurd aniyê rojevê. Divê Koma Miletan berpirsiyariya xwe bigre û dest bavêje vê rewşê. Îro bi deh hezaran milteciyan Kurd li Rojhilata Tirkiye di nav rewşekî gelek dijwar de ne. Hefta çûyî hikumeta me li Koma Miletan pêşniyar kir, ku em tev bi hev re cî bidin van milteciyan. Hikumeta me ji vî tiştî re amade ye.

Me bi riya Xaçê Sor û bi destê Komiserê Milteciyan ya Koma Miletan hinek alîkarî ji multeciyan Kurd re şand. Me daxwazî li Koma Miletan jî kir ku ji niha ve alîkariya Kurdan bikin.

Bir polis Şefî

Palme Cinayeti, İsveç'in siyasal ve toplumsal yaşantısında derin sarsıntılar yarattı. Rejimin zaafı bütünü biçimleri ile açığa çıkmaya başladı. Bundan daha önemlisi ise, iktidar üzerinde hegemonya kurmak isteyen güçlerin gizli savaşı, açık bir hesaplaşmaya dönüştü.

Taraflardan birinin kendisini ifade biçimi, bir polis şefinin prestij mücadelesi olarak somutlaşmış durumda. Bu polis şefi durdurulamıyor! Ülkenin demokratik geleneklerini yıkıyor. Toplumun vicdanını onarılmaz biçimde tahrip ediyor. Basın'ı keyfince yönlendiriyor. Türk Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT)'in desinformasyonlarıyla beslenen hipotezlerini kesin doğrular olarak kabullendirebilmek için, devlet imkanlarını sorumsuzca kullanıyor.

Bu gün artık Palme Cinayeti içinden çıkılmaz bir hale gelmiş durumda. Emniyet müdürlerinin, savcılarının ve nihayet Adalet Bakanlarının istifaları ile sonuçlanan yoğun krizlere neden olan süreç, son tahlilde cinayetin çözümünden çok, tarafların birbirleriyle giriştikleri bir mücadeleye dönüşmüş durumda.

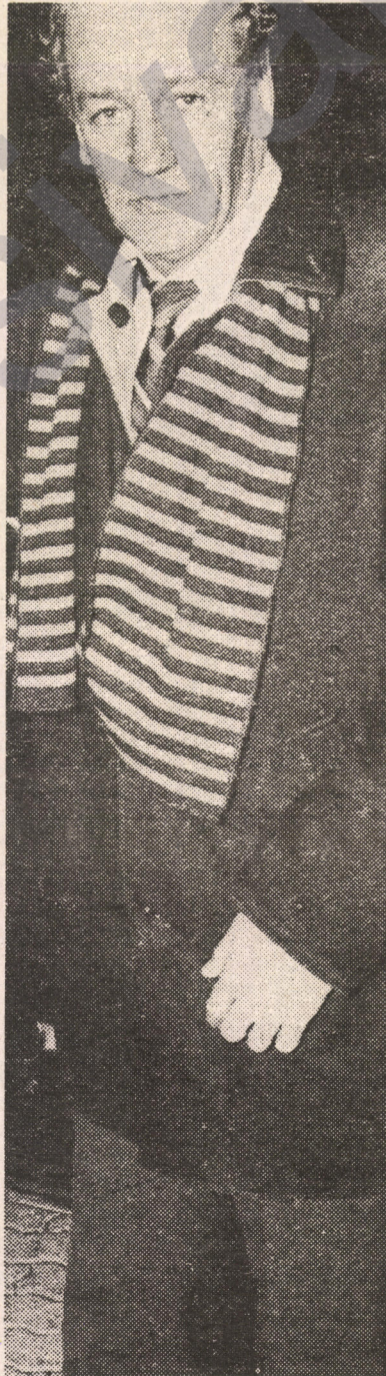
Topun ağzına ise her durumda Kürtler sürülmekte. Her kriz öncesi mutlaka basına sansasyonel bilgiler sızdırılıyor ve bu bilgiler her zaman PKK kavramı içinde, Kürtleri, İsveç kamuoyunda tartışmaya sokuyor.

Polis şefi Holmer, son atağı ile bir iki gün içinde milyoner oldu. Milyonerliğinin tek malzemesi ise PKK. Kitabında PKK'nın üstüne kalan cinayetleri ardarda sıralayarak kendi hipotezini ispatlama telaşında olan Holmer, ne yazık ki yaklaşık üç yıldır cinayetin çözümünde bir adım ileri atmış değil. Ama, Kürt hareketini çok ciddi biçimde tahrip ettiği açık.

Kürtlerle ilgili delillerin çoğu delil olma niteliğini yitirmiş durumda. Bununla birlikte, Holmer, gizlilik niteliği taşıyan belgeleri de açıklıyor. Ancak, büyük sır olarak saklanan bu deliller, suçlanan insanlar tarafından reddediliyor. Örneğin gizlice dinlenen telefon görüşmelerinin bantları üzerinde tahrifat yapıldığı ortaya çıktı.

Özetle, İsveç'te bir savaş sürüyor. Savaş, toplumun demokratik geleneklerini polisiye yöntemlerle yıkmakla kalmıyor, aynı zamanda toplumu polis devleti statüsüne doğru hızla sürüklüyor. Bu yalnızca bir polis şefinin marifeti midir, yoksa arkasında daha değişik iktidar güçleri mi vardır?

Önümüzdeki günler bu sorunun cevabını verecek.

Orhan KOTAN

Şefekî Polês

Kuştina Palme di jiyana siyasî û civakiya Swêdê de hêjandînekê kûr afirand. Qelsbûna rejîmê jî ji her alî ve derket holê. Ji vê jî girîngtir; şerê veşartî ya hêzan ku dixwastin li ser kirdayetiye (îqtîdarê) serdestiya xwe pêkbînin, derket holê û navbera wan hêzan de ev mesele bû pevçûnekê eşkere.

Terefek ji wan hêzan, xwe bi têkoşîna parastina prestîja şefekî polêsê dianî holê. Ev şefê polês nedihat sekinandin. Mîratên demokratîk a welêt xira dikir. Wûjdana miletê jî bi awakî giran texprîb dikir. Berê rojnama, televizyon û radyo dida ciyên ku kêfa wî bixwe dixwest. Wî têzên xwe yên çewt li gor melûmatên Rêxistina Parastina Tirkiye (MÎT) awa dikir; wan melûmatên çewt wek melûmatên rast û dirist qebûl dikir. Bo îsbatkirina wan jî îmkaniyetên dewletê jî bi kêfa xwe bikardi-anî. Îro tehqîqata Cinayeta Palme ketiye nav tevlihevîyekê wisa, ku êdî kes nikare ji nav derkeve. Di vê pêvajoya tehqîqatê de, midûrên Emniyetê, Sawcî û dawî Wezîrên Edaletê jî dev ji kar berdan. Ewana bi giştî ne encama ronîkirina cinayetê, lê xire cira hin terefan bû.

Di her rewşekî nû de Kurdan dajon ber luleya topê. Di beriya her rewşekî tevlihev de di derheqa Kurdan de melûmatên sansasyonel didine rojnaman. Ev melûmatana jî her carê bi navê PKK'ê Kurdan tîne giftûgoyên raya giştî ya Swêdê.

Şefê Polês Holmer bi gava xwe ya dawî ve di nav çend rojan de bû milyoner. Malzemeya milyonerbûna wî jî tenê PKK'ê ye. Holmer di pirtûka xwe de ew cinayetên ku li ser PKK mane rêz dîke û bi wan tiştan dixwaze Kuştina Palme jî têxe sukra wan. Lê ew e nêzîkê sê sal e, Holmer di ronîkirina cinayetê de gawekî jî bi pêş de neavêtiye. Lê tiştê eşkereye, ku bi van kirinên xwe ve Holmer tevgera Kurdî bi awakî ciddî texprîb dîke.

Ew delîlên ku bi Kurdan ve dihatin girêdan, êdî îro girîngiya xwe winda kirine. Di gel vê Holmer belgeyên veşartî jî eşkere dîke. Lê belê ew belgeyên ku wek *sirên mezin* dihatin veşartin, ji alî mirovên ku tîne gunehbarkirin bi yeko yeko hatin tekzîbkirin. Wek nimûne, li ser bandên telefonên ku hatine guhdarîkirin texprîbat çêbûye, ev yekê ha eşkere bû.

Bi kurtebirî, li Swêdê şerekî dom dîke. Ev şer ne tenê bi metodên polês ve mîratên demokratîk a civakê xira dîke, ev, herweha civakê diajo nav statuya dewleta polêsê. Ev yekê ha tenê merîfeta şefekî polêsê ye gelo? An pişt vî mirovî de hin hêzên îqtîdarê jî hene?

Rojên pêş me dê bersiva vê pirsê jî bidin.

Sürgünler durdurulsun!

ANK • Diyarbekir

Geçen hafta Diyarbekir Cezaevi'nde kazılmış tünellerin ortaya çıkarılmasından sonra cezaevi yönetimi 126 devrimci tutukluyu çeşitli cezaevlerine sürgün etti.

Cezaevi yönetiminin başlattığı bu sürgünün durdurulması ve açık görüş imkanı sağlanmasını isteyen 500'ün üzerindeki siyasi tutuklu açlık grevine başladı. 24 Ekim günü başlayan ve hemen hemen bütün siyasi gruplardan yargılanan tutukluların katıldığı eylemin, taleplerin karşılanmaması üzerine; tutuklu yakınları da açlık grevine başladı.

Açlık Grevine dışarıdan da büyük destek verildi ve aileler direnişe geçtiler.

- Diyarbekir 1 Nolu Cezaevi'ndeki devrimci tutuklular cezaevinde başlatılan yeni sevklerin durdurulması amacıyla açlık grevine başladı.
- Devrimci tutukluların başlattığı açlık grevini desteklemek amacıyla tutuklu ailelerinden çoğunluğu kadın olan 35 kişi de 1 Kasım günü açlık grevine başladıklarını açıkladılar.

Diğer cezaevlerinden destek

Diyarbekir 1 Nolu Cezaevi'ndeki açlık grevini desteklemek amacıyla Diyarbekir Sivil Cezaevinde bulunan bir grup siyasi tutuklu da 31 Ekim günü açlık grevine başladığını açıkladı.

Bir haftadır açlık grevinde olan siyasi tutukluların taleplerinin karşılanmaması üzerine tutuklu yakınları da

1 Ekim günü açlık grevine başladılar. SHP Diyarbekir İl Örgütü binasında açlık grevine başlayan çoğunluğu kadın 35 tutuklu yakını, yaptıkları açıklamada cezaevindeki direnişe neden olan talepler kabul edilinceye kadar eylemlerine devam edeceklerini kamuoyuna duyurdular. Tutuklu yakınları ayrıca, cezaevinden sağlıklı bilgi alamadıklarını ve yakınlarının durumun-

dan endişe duyduklarını belirttiler.

Bilindiği gibi Diyarbekir Cezaevi'nde sürdürülen baskı, işkence ve insanlık dışı uygulamaların ortadan kaldırılması amacıyla 1980 yılından bu yana onlarca direniş gerçekleşti. Diyarbekir Cezaevi'ne yönelik baskılar çeşitli dönemlerde hafifleme eğilimi gösterdiyse de bu baskı ve işkenceler aralıksız devam etti. Bun-

dan dolayı, diğer hapishanelerde normal koşullara geçilmesine rağmen Diyarbekir zindanlarında direnişler halen devam ediyor.

Öte yandan açlık Grevini desteklemek ve hapisanede ki kötü uygulamaları protesto etmek amacı tutuklu ailelerinden bir bölümü Ankara'ya giderek Millet Meclisi önünde oturma grevi yaptılar.

SHP Milletvekillerinin

araya girmesi ve polisye bir işlem yapılmaması garantisinden sonra oturma eylemine son veren aileler üçer-beşer polis kontrolünden geçtikten sonra serbest bırakıldılar.

Serbest bırakılan aileler, Ankara caddelerinde sivil polis arabaları ile takip edilip gözaltına alındılar. dirençlere karşı baskı ve zorbalığa girişen polis protesto edildi.

Başbakan Özal ise, *Demokrasi bir disiplin sorunudur. Taviz verilemez dedi.*

Haber, baskıya hazırlandığı sırada gerek Açlık Grevi ve gerekse ailelerle ilgili durumda herhangi bir değişim yoktu.

★

Diyarbekir halkı Kürt mültecilere sahip çıkıyor!

- Diyarbekir kampında olağan üstü kötü koşullar içinde bulunan Kürt mültecilere halk sahip çıktı.
- T.C Devleti'nin çıkardığı genelgeler Diyarbekir halkının Kürt mültecilere yardım yapmasını önleyemedi.

ANK • Diyarbekir

Kış koşullarının başlamasıyla, soğuklar ve imkansızlıklar içinde kıvranan Kürt mültecilere Diyarbekir halkı yardım elini uzattı. Diyarbekir halkı daha ilk günlerden beri Kürt mültecilere yardım yapmak amacıyla girişimlerde bulunmuş, ancak, bu girişimler resmi makamlarca engellenmişti.

Geçen hafta Diyarbekir Belediye Meclisi'nin düzenlediği, Diyarbekir Barosu, Esnaf Dernekleri ve Tabipler Odası temsilcilerinin de katıldığı toplantıda Kürt mültecilere yardım yapılması kararı alındı. Bazı Milletvekillerinin de katıldığı toplantıda iki ay önce oluşturulan resmi Komite'nin bugüne dek hiç bir yardım girişiminde bulunmaması eleştirildi.

Kötü kış koşullarında Kürt mültecilere yardım yapılması görevinin Diyarbekir halkına düştüğünü dile getiren Belediye Meclis üyeleri ve toplantıya katılan diğer yerel kuruluş temsilcileri bu doğrultuda bir kampanyanın açılmasını kararlaştırdı. Oluşturulan Yerel Komite, Vali ile görüştü. İlk başta karşı çıkılan Yerel Komitenin açtığı kampanya faaliyetleri sonradan kabul edildi.

Diyarbekir Belediyesi ve çeşitli yerel kuruluş temsilcilerinin içinde yer aldığı Komite kampanyayı Belediye hopperlerinden yaptırdıkları anonslarla halka duyurdu. Yapılan anonslarda; *"Iraklı Kürt mültecilere yapılacak yardımların Belediye'ye getirilmesi"* istendi.

Halk, yapılan bu çağrıyla cevapsız bırakmadı. Kampanyanın başlatıldığı ilk gün yani 28 Ekim Cuma günün-

den itibaren battaniye, yatak, giyecek vb. malzemelerden oluşan yardımlar Belediye'ye getirilmeye başlandı.

İlk dört gün içinde toplanan malzemeler 1 Ekim Salı günü kamyonlara doldurularak dağıtılmak üzere mülteci kampına götürüldü.

Diyarbekir Belediye'si, öncülüğünde SHP İl Örgütü ve bazı yerel kuruluşların desteği ile başlatılan kampanyaya Diyarbekir halkının yardımları halen devam ediyor.

Bu arada alınan bir kararla bir kısım aileler Muş'a nakledildi. nakledikleri bölgedeki konutlarda ise Sağlık Bakanlığınca daha önce KALINAMAZ diye rapor vermişti.

★

TC Yardımları engelliyor

ANK • Stockholm

Bilindiği gibi Ağustos ayının son günlerinde TC sınırlarını aşmış Türkiye'ye iltica etmek zorunda kalan Kürt mültecilere, TC Devleti, yardım yapılmasını yasaklamıştı. Eylül ayının ilk günleri çıkarılan hükümet genelgesiyle yardımların hükümetin açtığı hesaplara nakit olarak yatırılması istenmişti. Ancak, halk yaptığı yardımların yerine ulaşamayacağı kanısı ile hükümet insiyatifinde açılan hesaplara yardım yapmamıştı.

TC, iki aydan beri Kürt mültecilere bölge halkı, Avrupa ülkeleri ve çeşitli uluslararası yardım kuruluşlarının yapacağı yardımları engelliyor. TC'ni bu tavır başta Kızıl Haç olmak üzere birçok yardım kuruluşu tarafından eleştirilmiş. Ancak Türk hükümeti bu tavrında ısrar etmişti. TC Başbakanı Özal Dünya'ya yaptığı çağrıda, yapılacak yardımların nakit para olarak hükümetin açtığı hesaplara ödenmesini istemişti. Bir çok devlet ve uluslararası kuruluş *"Yapılacak yardımların istismar edilmesi"* söz ko-

nusu olduğu için Türk hükümetinin tavrını garipsemişti.

Batı Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD) milletvekili ve Parlamento İnsan Hakları Komisyonu üyesi Rudolf Bindig ise, TC'nin Kürt mültecilere yapılacak yardımlar konusunda bulduğu tavrı üzerine, ANK'ya yaptığı açıklamada şunları söyledi: *"Türkiye Kürt mültecilerle ilgili uluslararası düzeyde bir yardım çağrısında bulundu. Bu normal bir tavr. Ama bir ülkenin böyle bir yardımı kendi bütçesine destek olarak talep etmesini ben hiç görmedim. Biz zaten yardım etmeye hazırız. Türkiye Kızıl Haç'ın bölgeye girmesine izin versin, hemen para verelim. Bence Türkiye uluslararası kamuoyunun hem kamplardaki hem "kendini" Kürtlerinin durumunu öğrenmesini istemiyor. Bu bakımdan Türkiye'nin şimdi yardım almadık diye itirazda bulunması çok anlamsız. Bu oyun kurallara göre oynanmalı"*

SPD Milletvekili R. Bindig basına yaptığı açıklamada ise Türk hükümetinin tavrına ilişkin şunları belirtiyordu: *"Türkiye geçtiğimiz ay 60 bin Kürt mülteciye kapılarını açtı. Bunu saygıyla karşılıyoruz. Şüphesiz 60 bin mülteci, Türkiye için büyük maddi sorunları da beraberinde getirdi. Avrupa Topuluğu'nun ve Federal Alman Hükümeti'nin bu konuda TC'ye desteğe bulunması bir görevdir. Ancak bizler, Türkiye'nin yardım için önerdiği yolu, yani kendi bütçesine yardımı kabul edemeyiz. Ayrıca, Federal Alman Hükümeti'nin Türkiye'ye, Kızıl Haç ve BM Mülteci Komiserliği gibi uluslararası yardım kuruluşlarının mülteci kamplarına girmesine izin verilmesi yönünde baskı yapmaya çağırıyoruz. Türkiye'nin azınlık ulusları kaba kuvvetle baskı altında tuttuğu gözönünde bulundurulursa, bu, daha önemli bir boyut kazanmaktadır"* dedi.

★

Girêka penabertiyê li Swêdê

Bo çî xelk berê xwe didin Swêd. Çendek ji rê û nexweşiyên hatine. Di wî warî de çî bi serê Kurdan tê. Rewşa penaberan, bi taybetî ya Kurdan li kampên Swêd. Rewş li kampa Flen, ya Strânges û hv. Penaber, bi taybetî yê Kurd û berpîrsiyarên Swêd çî dibêjin. Siyaseta Swêd bo Kurdan çawane. Amnestî International, kilise û organên di di wî warî de çî xebatê dikin. Dîtina serokên beşê Islamoloji ya Unîwersîta Lund, Prof. J. Hjärpe û S. Rubenson bo penaberan çawane. "Syster Marian" kîye û çî karî dike...

Di vê nivîsandinê de em dixwazîn li bersivên van pîrsên jorê û herweha li gelekên din bigerin. Bo vê çendê, me çendek hevpeyvîn bi gelek penaberan (mülteciyan) ku li kampên dimênin û herweha bi kesên Swêdî ku her yekî ji wana bi rengekî kar û barê penaberan de dixebitîn re çêkir.

Di destpêka vê nivîsandinê de em dixwazîn bizanin, *"gelo penaber kîye û statûya wê çîye?"*

Li gor dewleta Swêd, penaber (mülteci, xwesperte, bextxwast, xwênî), ew kese, ku ji ber nijada xwe, miliyet û aîdîbîna grûbeke xuya ya civatê yan jî ji ber bir û baweriyên dinî yan siyasî xwe di tirseke rastîn û berbiçav de dibîne, ku zordestî lê bête kirinê. Ji lewre jî terka welatê xwe, yê ku hemwelatîyê wî ye, kiriyê û herweha nikare yan jî ji ber tîrsa xwe naxwaze têkeve bin baskên parastinê û jê istifade bike.

Heke hewceyîya penaberekî bi parastineke wî hebe, nabe ku beyî sebebên taybetî jê re bext li Swêd nehête dayîn.

Bi prensîbî mafê penaberekî tûne, ku welatê bextxwastîne helbijêre. Heke mirov bigihe wê baweriyê, ku sebebên taybetî hene, wê çaxê Swêd dikare daxwaza bextxwastîna penaberekî, ku herçendî wî dikarî bû li welatê ku ew lê maye, li wir bext bixwasta û bîstanda jî, qebûl bike. Ji bilî penaberan kesên ku ji ber sebebên seyasî lê yên ku li gor Peymana Cenewrê ne hinde mezin tîn dîtin jî, ku gava mirov bigihê wê baweriyê ku ew gelekî hewceyî parastin û starê ne, rê didin da ku ew jî li Swêdê bîminin.

Biyaneyekî ku ne penaber e, lê ji ber rewşa siyasî ya welatê xwe naxwaze vegeêrê û dikare sebebên mezin û giran yên ku piştê wê îdiayê bigirin, nişan bide û herweha heke ew hewceyî parastin û starê be, nabe ku beyî sebebên taybetî jê re bext li Swêdê nehête dayîn.

Ji vê re te gotin *Peymana Cenewre*. Dewleta Swêd di sala 1951 an de imza xwe avêtîye binê wê peymanê.

Di destpêkê de ew peyman ha bo kesên ku ji welatê sosyalîst direvîn dihatê bikaranîn. Heya niha jî ev yeka ha bo wana bi hesanî tê xebitandin.

Lê belê piştî sala şêstî û banî de pêla penaberan ji welatên kapitalîst ji berê xwe dane welatê Swêd jî. Di wî çaxî de xelake aborîyê (krîzekî iqtîsadî) li welatê Finland destpêkir. Gelek mirov ji Finland berê xwe dan Swêd bo kar û bar. Di çaxekê kin de jimara wana giha niv milyonî. Hin bi hin ew di nava Swêdîyan de jîyan û bûne hema bêje mîna wan bixwe. Bo vê yekê îro ew yên pirtîrînin û gelek ji wana mîna penaber nahesibînin. Lê belê dîsa jî îro ji wana re tê gotin penaber.

Piştî salên şêstî gelek karker ji Türkiye, Kurdistanê û hv. jî hatine Swêd bo kar û barekê ji xwe re bikin. Di destpêkê de jimara wana gelekê hindik bû û jîyana wana jî li Swêd baş û qenc bû. Ew gelekê biqedir jî bûn. Gelek caran Swêdîyan ew şanî hev dikirin û bo wana ew îterese bûn. Kesên *serreş* bo wana *însanên* başqe bûn. Kesên wî çaxî de ku hatine Swêd ve yekê bi kul û keser tînin bîra xwe. Gelek ji wana pasaporta xwe hebûn havînên xwe li welatê xwe diborandin.

Lê belê salên heftê-heştê hat û li gelek welatan dîktatoriyên faşî-eskerî hatine ser hikm (kirdayetiye). Çend nimûne ji wana: Li Türkiye (1971-1980), li Şîlî (1973), Şerê navxweyî li Libnanê (1975), li Pakistan, Bengladeş, Kampuçya ûhd.

Edî bi karkeran re kesên siyasî jî hatin xwe li Swêd jî girtin. Di destpêkê de Swêd ew bi ifadeyê gelekê sere-sere werdigirt. Lê belê roj bi roj jimara tevekan pîrr dibû. Di sala 1976 an de kirdayetiya (hikumeta) sosyaldemokratî jî dest wana derket û kete di destê partiyên rastê. Ew pênçî sal bû ku hikumet di destê wana de bû. Gava hikumeta nû -ku jî sê partiyên hatîbû sazîkirin-hate ser kirdayetiye wê di cih de hatina karkeran ji welatên din -bi taybetî ji Türkiye û Kurdistanê- sekinandin. Lê wê kîdayetiye pîrr ne domand. Kesên ku li Swêd bi cih bûbûn, bo anîna hemwelatîyên xwe rêyên din geriyân... Swêd bo vê yekê jî hecetek didit: Li welatê we ya ye demokrasî tê cihîkirin, bo vê çendê jî hun dikarin vegeerîn welatê xwe.

Dr. Civan Batû

Palme Cinayeti'nde MİT!

"Başbakan Palme'nin gizli bir planı vardı. Kürtlere, bağımsızlık verilmesini sağlayacak, sonra da bu bölgeyi, İsveç egemenliğine alacaktı... Bölge, petrol yatağıydı. Zengin madenler vardı. Ve Palme'ye göre, İsveç ekonomisi için önemli bir ekonomik güçtü..."

[Hürriyet, 24.08.1988, M. Ali Yula'nın manşet haberinden]

İsveç'in eski Başbakanlarından Olof Palme, 28 Şubat 1986 yılında Stockholm'ün en işlek caddesinde arkadan tabanca ile vurularak öldürüldü. Palme Cinayeti yalnız İsveç halkını değil, tüm dünyayı sarstı. Palme'ye arkadan sıkılan bu üç kurşun aynı zamanda İsveç demokrasisini de delip geçmişti. İsveç, artık bir barış ülkesi değildi. Karanlık güçler, yüzelli yıldan beri savaş yüzü görmemiş, barışa çok önem veren bu ülkeyi kana bulamışlardı...

Sade bir vatandaş gibi karısı ile kolkola sinemaya giden, polisten yardım istemeyen, bu geleniği yıkan, kendi gönlünce herkesi gibi gezip tozmayı demokrasinin vazgeçilmez bir prensibi olarak gören, Palme'nin ölümü, birçok yorumlara yol açtı. Daha ölümünün ilk saatlerinde, Stockholm Polis Şefi Hans Holmer, bu cinayetin PKK tarafından işlenebileceğini kafasına koyarak, işe başlamıştı. Bu konuda kendisine en büyük yardımcı güçler Türk MİT'i ile Türk MİT'inin yönlendirdiği Türk basını olmuştu. Artık karanlık halkalar birbirine eklenecek, skandallar birbirini izleyecekti. Palme'yi öldüren eller aramızda serbestçe dolaşip, birbirlerini kutlayacaklardı...

Daha sonraki yazılarımızda biz, bu yönlendirme ve karalamanın, bu çirkin cinayetin nasıl çeşitli sahte senaryolarla Kürt halkına yıkılmak istendiğinin, özellikle "Türkiye Türklerindir" parolasıyla MİT kaynaklı yayın yapan Hürriyet Gazetesi'nin Palme ve Kürt sorununa ilişkin desinformasyonu üzerinde belgelerle duracağız.

Daha sonra "Başbakan Palme'nin gizli bir planı vardı. Kürtlere, bağımsızlık verilmesini sağlayacak, sonra da bu bölgeyi, İsveç egemenliğine alacaktı... Bölge, petrol yatağıydı, zengin madenler vardı ve Palme'ye göre, İsveç ekonomisi

Olof Palme'nin Kürt sorunu ile ilgili ilk ve tek röportajı!

İçin önemli bir ekonomik güçtü..." tezini ileri süren ve MİT Ajansı olduğu belgelene gazeteci Mehmet Ali Yula'nın kimliğini de açığa çıkaracağız. (Bak. Hürriyet 24.8.1988)

Olof Palme ve Kürt Sorunu

Olof Palme Cinayeti'nde, neden MİT'in parmağının olabileceğini kanıtlamak için, önce benim 12.8.1980 tarihinde Olof Palme ile yaptığım ve Kürdistan sorununu içeren bir söyleşiye bakmak gerekiyor. Bu söyleşi, Palme'nin Kürt sorununa bakışının ilk ve son belgesidir. Bu konuşmamızdan sonra Olof Palme Kürt sorunu ile ilgili hiç bir zaman ve hiç bir yerde görüş belirtmemiştir.

Şimdi 12.8.1980 tarihinde, İsveç Sosyal Demokratlarının yarı resmi organı Aftonbladet gazetesinde, Olof Palme ile Kürdistan sorunu hakkında yaptığım söyleşiye geçelim:

-Sayın Olof Palme, bu yıl 26 Mayıs'ta İran Cumhurbaşkanı Benisadr ile Tahran'da buluştunuz. Aynı toplantıda Avusturya Başbakanı Bruno Kresky ve İspanya Sosyalist lideri Felipe Gonzales de hazır bulundular. Şimdi olduğu gibi, o zaman da İran ordusu, 'Demokratik bir İran ve Otonom bir Kürdistan' isteğini ileri süren Kürtlere karşı saldırıya geçmişti. 14 Haziran tarihinde de İran Dışişleri Bakanı Kutbizade ile İsveç'te görüştünüz. Kürt sorununu bu İran liderleri ile tartıştınız mı?

-Gezimizin ilk amacı, İran Devrimi hakkındaki bilgilerimizi geliştirmektir. Bizce İran Devrimi Şah'ın baskısına karşı ve bağımsızlık için, başta ülkede çok güçlü bir hegemonya

kuran Amerika olmak üzere, büyük devletlere karşı mücadele vermekte haklıydı.

Hem ziyaretimiz sırasında hem de Dışişleri Bakanı ile İsveç'te, Kürtlere karşı girişilen eylemlerin dünyada kuşku yarattığını belirtmek amacıyla bu sorunu bir kaç fırsatta tartıştık.

-Tüm siyasi, kültürel ve insanlık haklarından yoksun, Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de toplam 20 milyon Kürt vardır. İsveç Sosyal Demokrat Partisi Ortadoğu'da Kürt sorunu hakkında ne düşünüyor?

-Bizce Kürtler bir ulustur. Bu da Kürtlerin özerk olması anlamına gelmektedir. Bu özerklik anlaşma yoluyla, yani, barışçıl bir yoldan gerçekleşmelidir. Kürtlerin İran'da bu günkü durumları, büyük bir ölçüde Kürt halkının hayatı pahasına Irak'la anlaşan Şah'ın politikasının bir sonucudur.

Aynı zamanda kabul etmeliyiz ki, Kürtlerin dört ayrı ülkede yaşamaları ve birer azınlık oluşturmaları, onları çok zor bir durumda bırakmıştır. Bu yüzden acı çeken Kürt halkına sempati duyulmalıdır. Aynı zamanda açık kalplilikle söylemeliyim ki, Kürtlerin ayrı bir devlet kurmalarının politik-pratik açıdan mümkün olduğuna şahsen inanmıyorum. Gerçekçi bir çözüm, geniş bir özerklik ve Kürtlerin dört ayrı ülkede yaşamalarına olanak verilmelidir.

-Sosyal Demokrat Partisi gibi Sosyalist Enternasyonal de Ortadoğu sorununun Filistin Halkının bir devlet kurma hakkı garanti edilmeden çözülemeyeceğini görmeye başladık. Daha evvel İsrail'in varlığı ile de yakından ilgilieniyordunuz. Kürt-

"Bizce Kürtler bir ulustur. Bu da Kürtlerin özerk olması anlamına gelmektedir"; "... Bir Kürt devletinin kurulmasına inanmıyorum. Gerçekçi çözüm; dört ülke içinde özerklik olmalıdır. Hangi modelin en iyisi olduğu hakkında bağımsız bir görüşe sahip değilim."

[Olof Palme, Aftonbladet, 12.08.1980, M. Baksi'nin Röportajı]

lerin bir devlet kurma hakkında sahip olmasını neden istemiyorsunuz?

-Demim de dediğim gibi, bir Kürt devletinin kurulmasına inanmıyorum. Gerçekçi çözüm: Dört ülke içinde özerklik olmalıdır. Hangi modelin en iyisi olduğu hakkında bağımsız bir görüşe sahip değilim. Bu gün Bask ve Katalonyalılar için gelişmekte olan İspanyol modeli veya Yugoslavya'daki sistem.

-Sayın Palme, Sosyalist Enternasyonal üye olmanın koşulları nedir? Sosyalist Enternasyonal'in bir üyesi olan CHP'nin Genel Başkanı Bülent Ecevit bir kaç kez İsveç'i ziyaret etti. Oysa CHP'nin tüzüğü Sosyalist Enternasyonal'in tüzüğüne ve Sosyal Demokrasinin prensiplerine aykırıdır. Türkiye'de 10 milyon olmalarına rağmen Kürtlerin varlığı ve hakları CHP tarafından tanınmamaktadır. Bu durumda CHP Sosyalist Enternasyonal'e nasıl üye olabilir?

-Bizim için Bülent Ecevit ve Partisi Türkiye'de demokratik prensipleri savunan bir partidir. Ama, Kürtler söz konusu olduğunda, bence, Türkiye'de herkes eleştirilmelidir.

-Sadece Kürt oldukları için 10 milyonluk bir halkın varlığını kabul etmeyen bir partinin demokratik olduğu söylenebilir mi? Atatürk tarafından kurulan CHP, halen Atatürk tarafından formüle edilmiş bir ideolojiye sahiptir.

-Atatürk öleli çok oluyor. O günden bu yana parti gelişmiş olabilir.

-Bu gün Irak ve İran'da Kürtlerin istemlerine vahşet ile cevap veriliyor. Ve bu gün Türk ordusunun 300 bin askeri Türkiye Kürdistanı'nda bulunmaktadır, sayın Palme.

-Biz Kürt halkının çok zor durumu ile son yıllarda ilgilenmeye başladık. Ve bu soruna karşı ilgi artmaktadır. Barışçıl bir çözüm özerklikten geçmek zorundadır.

-Kürt sorununu Birleşmiş Milletler'e veya Avrupa Konseyi'ne götürmeyi düşünüyor musunuz?

-Bugün değil. Fakat sorunla ilgileniyoruz.

-Bence uluslararası bir kamuoyu ve Sosyalist Enternasyonal Kürt halkı için bir çağrı ile baskı unsuru olabilir. Vietnam halkının ABD'ye karşı kazandığı zaferde uluslararası kamuoyunun çok önemli olduğunu öğrendik.

-Bence Kürtlerin dört ülkede birer azınlık olmaları ve bu ülkelerin de Kürt sorununu çözdüklerini söylemeleri dezavantajdır.

-Ama sayın Palme, bu dört ülkenin şimdiye kadar Kürt sorununu çözüm biçimi vahşet ve militarizmden öteye gitmemiştir. Bu yöntemlerle Kürt sorunu çözümlenebilir mi?

-Hayır... Ben de inanmıyorum. Bence çözüm, barışçıl bir yoldan olmalıdır.

Mahmut Baksi
Gelecek bölüm: Kürbanlık koyunlar ve Olof Palme.

Olof Palme Kürtlerle ilgili açık belirlemede bulunan ilk devlet adamlarından biriydi. 1980'de M. Baksi'nin yaptığı Kürtlerle ilgili ilk ve tek röportajında Kürtlerin bur ulus olduğunu ve ulusal haklarına sahip olmaları gerektiğine işaret ediyordu. Foto: Elin Classon

Hans Holmer: "Kürt halkından özür dilemiyorum!"

ANK • Stockholm

Palme Cinayeti'ni içinden çıkılmaz hale getirdikten sonra, görevinden istifa eden Hans Holmer, görevde bulunduğu döneme ilişkin anılarını kitap haline getirdi.

İsveç'in iki büyük akşam gazetesinden biri olan Expressen gazetesi ise, -söylentiye göre- 7 milyon kron karşılığında kitabın önemli bölümlerini yayınlama hakkını satın aldı.

Büyük bir reklam faaliyeti ile sunulan kitabın ilk bölümü 30 Ekim günü Expressen'de yayımlandıktan sonra, Holmer, 31 Ekim'de Stockholm'ün lüks otellerinden biri olan Continental Otel'de bir basın toplantısı düzenleyerek, kitabını basına tanıttı.

Basın toplantısını Kürdistan Press olarak biz de izledik. Otel girişinden itibaren yoğun bir polis denetimi vardı. Bazı polisler, çantamızı aramak istediler. Ancak, "Basın yasasına ters bir işlem yapıldığını" belirttik. Vazgeçtikler.

Holmer'in basın toplantısının yapıldığı salon hınca hınç dolu idi. Yerli-yabancı basın mensupları yanında, bir o kadar da Holmer'in polisleri vardı. Gerçekten, ilgi büyüktü. Çevredeki emniyet tedbirleri de olağanüstü idi. Bütün giriş çıkışlar tutulmuştu. Dünyaya demokrasi modeli sunan İsveç, bu hali ile bir polis devletinin gri görüntüsü içinde idi.

Kürdistan Press, doğal olarak Holmer'in polislerinin de ilgi merkezindeydi. Bu nedenle olsa gerek, toplantı salonuna kadar kuşatılmış olarak götürüldük. Basın toplantısında genel olarak bilinen sorular soruldu. Holmer, ilk kez bizim sorumuz üzerine şaşkınlık içine girdi. Holmer'e şu soruyu sorduk:

-Hans Holmer, bildiğimiz kadarıyla sen bu kitaptan 7 milyon İsveç Kronu kazanmışsın. Acaba, sen kendini Kürt halkına affettirmek için bu paraların tümünü savaşta ölen veya yaralanan Kürt halkına göndermeyi, ayrıca yerli ve yabancı basın önünde Kürt halkından özür dilemeyi düşünüyor musun?

Bu soru üzerine Holmer'in tüm yüz hatları değişti. Alt dudağı titredi, başı önüne düştü. Daha sonra, Kürdistan Press'in sorusunu şöyle yanıtladı:

-Ben hiçbir zaman Kürt halkını Palme cinayetinden ötürü suçlamadım. Ben hiç bir konuşmamda veya yürüttüğüm çalışmalarında Kürt halkının üzerinde durmadım ve onları bir halk olarak bu işlere karıştırmadım. Benim üzerinde sürekli olarak durduğum PKK olmuştu. Bana göre, PKK'yı Palme cinayetinde izlemek, bu örgütün üzerinde durmak son derece önemlidir. Ama, ne yazık ki, İsveç basını bu konuyu çarptı. Kürt halkı ile PKK'yı aynı kefeye koydu. Ben İsveç basını ile aynı fikirde değilim. Bu yüzden, suçlamadığım bir halktan özür dilemem ve kitabımın gelirini de Kürtlere göndermem.

Biz ikinci sorumuzu sormaya hazırlanırken, Holmer, ani bir hareketle ayağa kalkarak, "Toplantıyı burada bitiriyorum. Bu konuda da artık konuşmak istemiyorum." dedi ve arkasından koşuşturan gazeteciler ve patlayan flaşların altında salonu koruyucuları ile beraber terketti. Oysa biz ona, Türk MİT'i ile nasıl çalıştığını, Türk basınına dayanarak belgeleri ile sunacaktık. Bu belgelere karşı kendisini nasıl savunacağı ise gerçekten merak konusu idi.

Holmer'in "Olof Palme Vuruldu!" adı ile yayımlanan kitabının okunmasının büyük yararı var. Holmer'in kitabından Kürt yurtseverlerinin çıkaracağı dersler bir hayli fazladır.

Hans Holmer Kimdir?

Hans Holmer, kitabına yazdığı önsöz'de kendisini şöyle tanıttıyor: "Ben 35 yıl İsveç Polis örgütü ve Adalet Bakanlığı'nda çalıştım. 1965-1970 yılları arasında İsveç Polis Örgütü'nün Yürütme Bölümü'nde görev yaptım. Bu yıllarda İsveç Polis Örgütünü, tümü ile tanıma fırsatı buldum. Ondan sonra da İsveç Gizli Polis Örgütü SÄPO'nun yöneticiliğini yaptım. 1976-87 yılları arasında da Stockholm Emniyet Müdürlüğü görevine atandım.

Palme'nin öldürülmesinden sonra, katilleri yakalamak için tam 341 gün çalıştım. Ama, bu konuda başarılı olamayınca 5 Mart 1987'de istifa ederek, ayrıldım."

Hans Holmer halen Viyana'da Birleşmiş Milletler Örgütü'nün Narkotik servisinde çalışmaktadır.

Bu arada Palme Cinayetini soruşturmakla görevli Savcı, Hans Holmer'in gizli belgeleri açıklayarak suç işlediği iddiası ile hakında soruşturma açtı. Basın toplantısından önce de, Holmer'in savcılıkta sorgusu yapıldı. 31 Ekim 1988

“Mücadelemiz politik ve kültürel!”

- “Kürt hareketini Pakistan’ın Afgan meselesinde olduğu gibi, Türkiye’nin denetim ve kontrolü altında tutmak istiyorlar. Bazı Kürt çevrelerinin bu plan içinde roller oynadıklarına inanıyoruz. Bazı Kürt liderlerinin ABD’ye gidişlerinde Suriye’nin de parmağı vardır. Bu planlanmıştır...”
- “Biz diğer parçalardan Suriye’ye gelen Kürt örgütlerinin Suriye ile ilişkilerine karşı değiliz. İmkanlarımızı onların hizmetine veririz. Fakat acı da olsa şu bir gerçektir ki, bu ilişkiler Suriye’de Kürt hareketine zarar veriyor!”

Suriye Kürtleri Halkın Birliği Partisi (Hevgirtina Gel) Genel Sekreteri Salah Bedrettin, kısa bir ziyaret için geldiği Stockholm’de Kurdistan Press’i de ziyaret etti.

Salah Bedrettin ile Suriye’de Kürt hareketinin durumu ve Kürt hareketinin genel sorunlarını konuştuk:

□ Partinin kuruluşu, programı ve çalışmalarını anlatırsınız?

□□ Suriye Kürtleri arasında parti kurma çalışmaları 1957’de başladı. Bu çalışmaların sonucu olarak Suriye Kürdistan Demokrat Partisi kuruldu. Parti, milli bir parti idi. Tüm sınıf ve tabakaları kapsıyordu. Bu dönemde, partide Kürt burjuvazisinin ideolojik-politik etkinliği vardı. Parti, Kürt burjuvazisinin gölgesinde idi.

1961’de, Suriye’de geniş operasyonlar başladı. Devlet Kürtleri baskı altına aldı. S-KDP önderleri ve ileri kadrolarının çoğu tutuklanıp, askeri mahkemeye çıkarıldılar. O dönem, zindanda tartışmalarımızın başında şu geliyordu: mahkemelerde savurma yapacak mıyız, partiyi ve programını savunacak mıyız?

Tabii, partiyi ve programını askeri mahkemelerde savunmanın cezası oldukça ağırdı. Sonuç olarak iki temel eğilim ortaya çıktı. Bu gün biz, o eğilimleri sağ ve sol diye adlandıralabiliriz. Yönetim, sağ kesimin elinde idi. Onlar, izlenen politikayı istedikleri gibi saptayıp, sürdürüyorlardı. Bizim tartışmalarımızda, ilk kez ulusal sorun ile sınıfsal sorun ortaya çıktı ve emekçilerin uyanışı, ayağa kalkışıyla tartışmaların önemi arttı.

Parti önderliğinin sağ kanadı, çalışmaları gevşetip durdurmaya başladı. Suriye devleti ile daha iyi ilişkiler kurmaya başladı.

Tartışmalar da buna uyumlu olarak yoğunlaştı. Ve biz 5. Kongre’ye gittik. 1965’de yapılan 5. Kongre’de Kürt hareketinde belki de ilk kez sol bir güç ortaya çıktı. Sol gücün ortaya koyduğu temel tez ise şuydu: ulusal sorun ile sınıfsal sorun, Kürdistan devriminde iç içe geçmiştir. Bu iki sorun kopmaz bağlarla birbirine bağlıdır.

Sağ eğilim ise, “Bizim için Suriye hükümet ve devlet yönetiminde kimin olduğu önemli değildir. İster burjuvazi, ister başka bir güç iktidarda olsun. Bu Kürtlerin sorunu değildir” diyordu. Bu sağ anlayış, 5. Kongre’de açıkça ortaya çıktı ve yanlışlığı da görüldü. Çünkü, Suriye’de olup biten her şey Kürt halkını etkiler. Zaten Kürt sorunu, Suriye’de demokrasi meselesine bağlı olarak ele alınmak zorundadır.

Partideki sol kanadın Irak Kürt milli hareketine bakış tarzı da, sağ kanattan bütünü ile farklı idi. Biz Parti ve hareket içinde sağ eğilime karşı çıkı-

yor, onların ilkel mantığını eleştiriyorduk...

1973 yapılan kongrede biz Marksizmi partinin resmi çizgisi haline getirdik. Daha önce ise, faaliyetlerimiz genel olarak ilerici ve sol bir çizgide idi.

Partimizin ayrıca 10 yıldır hazırladığı bir cephe programı var. Bu program Suriye’deki tüm Kürt örgütlerinin birleşmesini öneriyor. Ayrıca, bir programımız da tüm parçalardaki güçlerin birliğini içeren ulusal demokratik cephenin kurulmasına ilişkindir.

Bu gün 3 Kürt örgütü cephe örgütlenmesi prensiplerine uygun olarak yanyana gelip güçlerini birleştirmiştir. Oluşturulan yapı içinde (Hevkari) güç ve işbirliği sürmektedir. Birlik dışındaki güçlerle de ilişkilerimiz vardır.

□ Hekari içindeki diğer örgütler hangi örgütlerdir?

□□ Suriye Kürtleri Demokrat Partisi, Suriye Kürtleri Sol Partisi ve bizim partimiz...

Yalnız şunu belirtmek isterim: Suriye Kürt hareketinin kendine özgü çalışmaları var. Örneğin, bizim çalışmamız politiktir, kiteseldir. Ancak, askeri faaliyetlerimiz yoktur. Koşullarımız buna elverişlidir.

Suriye ilerici güçleri, Arap demokratları ile ilişkilerimiz var. Çalışmalarımızı onlara güven verdim. Şimdi, onlar da Kürt meselesinde daha ileri adımlar atma durumuna gelmişlerdir. Kürt sorununu programlarına aldılar. Kendi kaderini tayin hakkı ilkesini savunuyorlar. Bunlardan bir kısmı ise açıkça, Suriye’de Kürt halkı kendi kaderini kendisi tayin edecektir diyor.

Bunların yanında sağcı, gerici güçler de var. Bu gerici Arap güçleri Kürt meselesini kabul etmiyorlardı. Halen de öyledir.

Suriye rejimine gelince, rejim, Suriye’deki Kürtlerin varlığını red ediyor. Suriye Anayasası’nda Kürtlerle ilgili bir madde yoktur. Buna dayanarak Kürt halkının ulusal demokratik hakları var sayılmıyor, yasaklanmıştır...

Suriye’de Kürtlerin haklarını ve varlıklarını koruyup geliştirmeleri Suriye hükümetinin rızası ve isteği ile olmamıştır. Örneğin, Newroz’un kutlanması... Suriye Newroz’un kutlanmasını istemiyor. Aksilik çıkarır. Engellemek ister. Ama, Kürtler Newroz’u kutluyorlar. Hem de büyük bir coşku ile...

Özet olarak şunu belirtmek isterim: Suriye’de Kürtler hem ulus olarak reddedilmektedir, hem de Kürtlerin politik, sosyal ve kültürel faaliyetleri yasaklanmaktadır. Ne var ki, bu gün şartlar Suriye’yi Kürtlerle ilgili nazik bir politika sürdürmeye mecbur etmiştir. Suriye’nin Kürtlere yaklaşımı gerek bölgesel ve gerekse kendi iç sorunlarından dolayı geçici ve taktik bir yaklaşımdır.

Biz Suriye’de Kürtlerin 1,5 milyon nüfuslu bir ulus olduğunu söylüyoruz. Bu da Suriye

nüfusunun % 12’si demektir. Biz, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olduğunu savunuyoruz. Onlar, öz ülkelerinde yaşıyorlar.

Partimiz 6. Kongrede şunu tesbit etti: Suriye’de Kürt ulusu kendi kaderini tayin etmelidir. Bu ilke bir prensip sorunudur. Yalnızca ayrılıp bağımsız devlet kurma biçiminde yorumlanmıyor. Bu mutlak değil. Kendi kaderimizi biz, halkımızın da onayı ile Suriye ile birlikte eşit, kardeşçe ve demokratik koşullarda, birlikte ve ortak yaşayarak da tayin edebiliriz.

Bu da halk güçlerinin birliğine, Suriye ilerici güçleri ile ittifak ve dayanışmaya, Kürdistan’ın diğer parçalarındaki ulusal kurtuluş mücadelesi ile kenetlenmeye bağlıdır.

Mücadelemizin iki yanı var. Biri, Suriye’de ulusal demokratik mücadelemiz, diğeri ise ülkemiz Kürdistan çapındaki ulusal kurtuluş ve birlik mücadelesidir.

Bu gün Suriye’de kapitalist ilişkiler vardır. Suriyeli bazı politik güçler “Suriye’nin kapitalist olmayan yoldan sosyalizme geçtiğini” savunuyor, diğeri bazı güçler ise, “Sosyalizm sürecinde” olduğunu söylüyorlar. Biz bu görüşleri doğru bulmuyoruz. Bu gün Suriye’de yönetimi elinde bulunduran güç bürokratik burjuvazidir. Tabii, ordu da bunun bir parçasını oluşturuyor. Dolayısı ile Suriye Kürtlerinin mücadelesi çetindir. Suriye devletinin örgüt, yönetici ve kadrolarını yakalayıp öldürdüğünü, ya da idam ettiğini görmüyoruz. Fakat devlet bu esnek politikası ile ulusal hareketimizi parçalamak, ezmek istiyor. Partimiz üyeleri sık sık tutuklanıyor. Bu da, bizim hükümetin politikası ve planlarının birer uzantısı olmak istemeyişimizden kaynaklanıyor.

□ Suriye’nin Kürt hareketi için özel sayılan bir konuyu var. Bu bağlamda Kürt hareketinin Suriye’deki durumu nedir?

□□ Bizce Kürdistan’ı paylaşan ve işgal eden dört devlet ulusal kurtuluş mücadelemize karşıdır. Ancak şunu da eklemek isterim, bu dört devletin konumu da aynı değildir. Aralarında farklılıklar vardır. Ancak, Kürt sorununda bu dört devlet arasında açık ya da gizli ilişkiler her zaman vardır.

Son yıllarda Suriye, Irak Kürdistanı’ndaki ulusal harekete omuz veriyor. Türkiye Kürdistanı’ndaki ulusal kurtuluşa karşı da toleranslı davranıyor. Bizce Suriye’nin tavrı taktiktir. Suriye’nin stratejik olarak bir Kürdistan politikası yoktur. Kürdistan’ı paylaşan dört devlet arasında anlaşmazlık, çelişkiler de vardır. Özellikle Suriye ile Irak arasındaki anlaşmazlık daha da serttir. Bu çelişki Suriye devleti ile Irak Kürdistanlı kardeşlerimiz arasında diyaloga neden oluyor. Biz, Irak ve Türkiye Kürdistanlı kardeş örgütlerimizin Suriye ile ilişkile-

Salah Bedrettin: “Suriye ABD’ye yaklaşma politikası içinde...”

Foto: ANK

rine, bu ilişkilerden yararlanmalarına karşı değiliz. Suriye’ye geldiklerinde de, başımızın ve gözümüzün üstünde yerleri vardır. Onlara yardımcı olmaya çalışır imkanlarımızı sunarız. Ancak, bu ilişkilere ilişkin düşüncelerimizi acı da gelse onlara söyleriz. Bu ilişkiler, Kürt hareketine zarar veriyor.

Suriye bölgede güçlü bir devlet olarak Arap, Filistin ve Lübnan meselesinde önemli bir rol oynuyor. Biz, Suriye - ABD ilişkilerinde büyük ilerlemelerin olduğu, Suriye ve ABD’nin Lübnan ve Filistin sorununda ortak tavırları olduğu düşüncesindeyiz. Kürt meselesinde de aynı yaklaşım söz konusudur.

□ Güney Kürdistan’daki mücadelenin son durumu hakkında bir değerlendirme yapar mısınız?

□□ Şu soruyu sormak gerekir: Irak Kürt örgütlerinin son yenilgileri, şövenist Irak devletinin kimyasal silahlarla halkımıza saldırması, göç ve dağınlık neden kaynaklanıyor? Biz, Irak devletinin Kürtlerin düşmanı olduğunu biliyoruz. Emperyalizmin ve gerici güçlerin de düşmanlarımız olduğunu biliyoruz. Peki bu yenilgi ve dağınlığın oluşmasında Irak Kürt örgütlerinin payı ve sorumluluğu yok mudur? Bizce Kürt örgütleri sorumluluğu kendilerinde görmelidirler...

ABD ve Batı ne zaman Kürtlerin dostu olmuştur? Türk devleti ne zaman Kürtlerin dostu olmuştur? Bizce burada bir plan vardır. Bu plana göre, Kürt sorunu Afganistan sorunu haline getirilmeye çalışılmaktadır. Kürt hareketini, Pakistan’ın Afgan meselesinde olduğu gibi Türkiye’nin denetim ve kontrolü altında tutmak istiyorlar. Bazı Kürt çevrelerinin bu plan içinde roller oynadıklarına inanıyoruz. Bazı Kürt liderlerinin ABD’ye gidişlerinde Suriye’nin de parmağı vardır. Bu planlanmıştır. Son gelişmeleri birbirinden ayırt edemeyiz.

Biz, dünyada ve bölgede bazı güçlerin bize yardım etmelerini olumlu buluyoruz. Fakat Suriye gibi 1,5 milyon Kürdün ulusal haklarını red eden bir devlet nasıl olur da Kürdistan’ın diğer bir parçasındaki ulusal harekete yardımcı olur?

Irak ve Türkiye Kürdistanı ulusal güçlerinin Suriye başlantıları hep olumsuz sonuç

verdi. Yine de verecektir. Biz bu inançtayız. Kürt ulusal güçleri 1975’ten gerekli dersleri çıkarmalıydılar.

Irak Kürdistanı’ndaki son gelişmeler hepimize darbe vurmuştur. Kürtlere yönelik katliamların, saldırıların, göçlerin, saldırıların ve en son kimyasal silahların kullanılmasından dört işgalci devlet sorumludur. Biz, Irak Kürdistanı’ndaki halkımızın yanındayız. Ancak, ülkemizin bu parçasında şimdiye kadar sürdürülen politikaların uygulanışı, ilişkilerde aşırılık, dış güçlere dayanma, Irak’a karşı İran’a dayanma taktikleri Kürdistan ulusal hareketine hizmet etmedi. Tüm Kürdistanlı örgütler bu sorun üzerinde durmalıydılar. Çünkü sorun, salt İran ve Irak Kürtlerinin sorunu değildir. Kürt sorunu bu iki devlet arasındaki bir çelişki ya da her ki devletin iç sorunu haline getirildi, getiriliyor...

Demin de belirttiğim gibi, Kürdistan’da uygulanmak istenen plan Kürt ulusal hareketinin devrimci özünü boşaltma amacı taşımaktadır. Bu planın arkasında ABD, Siyonizm ve Kürdistan’ı parçalayan dört devlet durmaktadır. Bu planla amaçlanan, Kürt - Arap kardeşliğini bozmak, Kürt ulusal hareketini bölge ilerici sosyalist güçlerinden uzaklaştırmaktır. Kürt hareketi, ABD ve Batı’nın bir parçası haline getirilmek isteniyor. Nitekim, son olarak Irak Kürtlerinin Türkiye’ye sığınmalarında Türkiye Kürtlerin dostu, demokrat ve insani bir devlet gibi sunuldu. Tüm bunlar planlı, programlı yapıldı, yapılıyor. Bence bu durumu derli toplu tartışmak gerekir.

□ Türkiye Kürdistanı’ndaki mücadeleyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

□□ Türkiye Kürdistanı çok önemli ve tayin edici bir rol oynuyor. Cunta öncesi çok olumlu gelişmeler oldu. Ulusal ve sınıfsal bilinç yayıldı, bu doğrultuda örgütlenmeler oldu. Örgütler genel olarak marksist-leninist eğilimler taşıyordu. 12 Eylül darbesi Türkiye Kürdistanı’ndaki var olan örgütlenmenin ne teorik ne de örgütsel olarak hazır olmadığını gösterdi. Örgütler kendilerini zor ve çetin koşullara hazırlamamışlardı. Türkiye Kürdistanı’nda ulusal demokratik mücadeleyi

omuzlayacak sağlam ve geniş örgütlenmeler yaratılmalıdır. Ulusal Cephe oluşmalıdır. Avrupalılaştırma eğilimleri, göçmenlik terk edilmelidir. Bölünme ve gruplaşmaların hiç bir olumlu yanı yoktur. Bu kadar bölünmenin hiç bir ideolojik politik gerekçesi yoktur.

□ PKK’nın Suriye’deki konumu hakkında bir değerlendirme yapar mısınız?

□□ PKK’nın Suriye’de olup olmaması bizim için sorun değildir. Ancak, Suriye Kürt hareketini engellemesi, iç işlerine karışıp sorun çıkarmamasını istiyoruz. Bu sorunlar ulusal cephe ile çözümlenir. Suriye’de sadece PKK değil diğer güçler de vardır. Bunların Suriye polisinin (muhaberatının) denetim ve kontrolünde olmaları sevindirici bir durum değildir.

Özal, MİT dış temsilcileri, askeri istihbarat elemanları Suriye ile oturmuşlardır. Basına açıklanmayan Fırat suları, Ermeni sorunu, Kürt sorunu tartışılmıştır. Bunlar gizli belgelerdedir...

□ SSCB’nin Kürt hareketi karşısındaki genel tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz?

□□ Sovyetler Birliği, Kürt halkının stratejik dostudur... Sovyetler Birliği’nde yaşayan Kürtlerin radyo yayını, gazete vb. kültürel hakları vardır.

□ Filistin hareketi, Lübnan’da Kürtlerin durumuna bakışınız nedir?

□□ FKÖ bölgede devrimci bir rol oynuyor. Bizim de Parti olarak FKÖ ile ilişkilerimiz mevcuttur. Bize büyük yardımları dokundu. Kürtlerle Arapların ilişkileri Selaheddini Eyyubi’den başlıyor... Kudüs henüz kurtarılmamıştır... Filistin güçleri Kürt meselesine ilişkin düşüncelerini açıkça ortaya koymuşlardır.

Lübnan Kürdistan’ın bir parçası değil, bir Arap ülkesidir. Kürt sorunun çözümü Lübnan’da demokrasi mücadelesine bağlıdır. Lübnanlı güçlerin (Canpolat-Filistinliler vd.) Kürt hareketine büyük yardımları dokundu. Arap halkı stratejik dostumuzdur.

Eylül 1988 • Stockholm

F. BAWER

“İnsanlığın

dayanışmaya ve kollektif çözümlere ihtiyacı var!,,

● Bölünmüş Kürdistan'ın her 4 parçasında da Kürt halkının uluslararası destek ve dayanışmaya ihtiyacı var. Özellikle savaşın getirdiği yıkım ve kimyasal silahların yarattığı dehşet, bu destek ve dayanışmaya iki misli fazla ihtiyaç gösteriyor.

Bu gün Kürt halkının büyük bir bölümü “muhacir” olarak kamplarda yaşamaktadır. Kamplarda barınma, beslenme ve sağlık sorunları çözümsüz problemler olarak duruyor. Bu sorunların çözümünde başlıca yardım kurumlarından biri **Kızıl Haç**'tir.

Konu ile ilgili olarak İsveç Kızıl Haç Başkanı **Anders WIJKMAN** ile konuştuk.

□ *Sayın Anders Wijkman, Kürdistan'da yığınla insan Kızıl Haç'ı tanımıyor. Bize, Kızıl Haç'ı, prensiplerinizi ve amaçlarınızı anlatır mısınız?*

□□ Başlangıçta Kızıl Haç'ı kurma düşüncesi bir savaş alanında doğdu. Kızıl Haç'ın ilk kurucusu olan Henry Dunant; “Eğer savaş kaçınılmaz bir olguysa, bunun etkilerini yumuşatmak gerekir” amacını benimsiyerek Kızıl Haç'ı kurdu. Kızıl Haç'a göre, eli silah tutmayan sivil halk savaş dışında tutulmalıydı ve savaş bunları etkilememeliydi. Aynı zamanda, çelişkilerin şiddetle değil, barışçıl metodlarla çözümlenmesine çalışılmalıydı. Böylece ana amaç, savaştan kaçınmak, eğer bu mümkün değilse, savaşın acı etkilerini yumuşatmaya çalışmak...

Eğer Kızıl Haç, amaçlarında başarılı olmak istiyorsa, savaş alanında tarafsız hareket etmelidir. Kendi fonksiyonu gereği ne bu tarafı, ne de diğer tarafı destekleyebilir. Zaten savaş alanında tarafsızlık prensibi ne uymasak inandırıcı olmazdı.

Evet, ta başından beri tarafsızlık ilkesini savunduk. Fakat tarafsızlık bir amaç değildir, bir araçtır. Sizlere şöyle bir örnek vereyim; Biz Orta-Doğu'da hergün İsrail hükümetini veya FKÖ'yu veya EMEL milislerini eleştirsek bölgede çalışma imkanlarımız ortadan kalkar. Bu, kişisel alanda bir problem oluşturuyor. İnsan kimin suçlu kimin suçsuz olduğunu fark edebiliyor.

Bir haksızlığa, şiddet olayına tanık olabiliyorsun.

Ama kural olarak bunu görmemezlikten geliyoruz. Ve en iyi sonuca ulaşmak için çaba sarfediyoruz.

Bu arada bize yardımcı olan uluslararası yasalar var. Uluslararası insan hakları, insan haklarını düzenleyen, onları savunan kurullar ve savaş alanındaki yasalar. Bizler bu yasalardan savaş alanlarında hareket etmek için yararlanıyoruz. □ *Kızıl Haç'ın temel ilkesi tarafsızlık ve hümanizm. Pe ki insan, tanrı ile şeytan, savaş ile barış arasında tarafsız kalabilir mi?*

□□ Hayır, kesinlikle hayır! Şöyle ifade etmek istiyorum. İnsanların acı çekmesine karşı tarafsız olmak imkansızdır. Sürekli acı çeken insanlara, ihtiyaç duyan insanlara ulaşmak ve yardım etmek gerekir. Hak sızlığa uğrayan, kötü muamele gören, acı çeken insanlara yardım etmek amacımızdır. Bu amaca ulaşmak için de kural, görünür de hareket etmemek, suskun bir diplomasi yapmak gerekir. Bu doğal olarak bizler için zor bir durumdur. Bunu biliyorum. Fakat tarafsızlık bir zorunluluktur. Herhangi bir hükümete karşı insan nefretini, kinini başka kanallarla dile getirebilir. Ama, belli bir siyasi sistemi mahkum etmek bizim görevimiz değildir. Bu siyasi partilerin, derneklerin görevidir.

Hem Kızıl Haç, hem de Birleşmiş Milletler tanımı olarak kendilerine temkinli olmayı prensip edinmişler-

dir. Örneğin BM, üye bir ülkeyi eleştiremez. Kızıl Haç da herhangi bir yerde amaçları doğrultusunda çalışma yapmak istiyorsa bu kurala uymak zorundadır. Dengeler yaratmak kolay değil. Şimdiye kadar iyi gitti. Bu aynı zamanda bize şunu da öğretti. Kızıl Haç'tan büyük beklentiler beklememek gerekir. İmkanlarımız, olanaklarımız bellidir. Savaş esirlerine, siyasi tutuklulara yardım etmek, mücadele alanındaki insanlara yemek, savunma araç-gereci, ilaç vb. yardımlar yapmakla yükümlüyüz. Tabi bu arada tarafların sorunlarını barışçıl yollarla çözmelerini de tasvip ediyoruz.

□ *Kızıl Haç'ın programında bir yandan savaşları önleme ile ilgili madde bulunurken diğer yandan da afetleri önlemekten söz edilmektedir. Doğal afetleri önlemede başarılı olduğunuz bir bölge var mı?*

□□ Afetleri önleme projesi Kızıl Haç tarafından gündeme yeni alınmış bir konudur. Bu düşüncenin sahibi İsveç Kızıl Haç'ıdır. Diyebilirim ki bu projeler benim başkanlık dönemimde başladı. Afetlerin sebeplerini tespit etmek için geniş incelemeler yaptık.

Proje, 1984 yılında sonuçlandı. Afetlerin çoğalmasının nedenlerini araştırırken şu sonuçta vardık: birçok afet doğadan kaynaklanmıyordu. Örneğin açlık felaketinin nedeni yağmurun az yağması değil, yoksulluktu. Kompleks bir sorunla karşı karşıya idik ve bunu çözmek gerekiyordu.

Kuzey Etiyopya'nın en çok kirlenen Wollo bölgesinde 20 milyon ağaç diktik. Milyonlara malolan bu proje, halen su ve sağlık sorunlarının çözümü için yaptığımız çalışmalarla devam ediyor.

Afetleri önlemek mümkündür. İnsan çaresiz değildir. Herşey insanların çabasına bağlıdır. Ama maalesef savaş önleyebildiğimiz herhangi bir bölge yok.

Bu konuda gerçekçi olmamız gerekir. Eğer iki taraf bir çelişkiyi, anlaşmazlığı askeri yöntemlerle çözmeye karar vermişse -bu iç savaşta olabilir, veya iki devlet arasında da olabilir- Kızıl Haç'ın bunu etkilemesi mümkün değildir. Bunu Birleşmiş Milletler'de de görürüz.

□ *Anders, sizi daha önce başka yerlerde de izledik. Batı ülkelerinde gelişen tüketim toplumunun maddeci yaşam tarzına oldukça eleştirel bir yaklaşımınız var. Sanayi toplumunda insanların bir boşlukla karşı karşıya olduğunu belirtiyorsunuz. Size göre Batı insanında meydana gelen bu manevi boşluğu doldurabilecek değer yargıları ve normlar nelerdir?*

□□ İnsanların iyi yaşama-larına karşı değilim. Fakat, ben toplumumuzdaki gelişmeye kuşkuyla bakıyorum. Örneğin bu gün İsveç toplumuna egemen olan anlayış, maddeci ve tüketici bir toplum anlayışıdır. Oysa bizim gereksinimlerimiz salt madde değildir. Bizim sıcak insani ilişkilere, anlamlı bir iş hayatına, yaratıcı kişiliğe, kültürel faaliyetlere ihtiyacımız vardır. Bence İsveç toplumu bu gereksinimlere çok az cevap veriyor. Bu toplum yapısı insan ilişkilerinde maddi şeylerin öne çıkarılmasını teşvik ediyor. Örneğin bir sazda bir çok tel vardır. Biz tek taraflı olarak bazı telleri çalarsak, diğer teller doğal olarak tali plana düşer. Duygularımıza hitap eden etmenleri öne çıkarmalıyız. Hizmet sadece rasyonalizm ile, zeka ile ilgili değildir. Olay nicelik değil, nitelik meselesidir. Manevi hayatla ilgili olan yaşamda aşkın, insani ilişkilerin daha çok yer almasını istiyorum. Bazıları bunu ferdin kendisinin yapması gerektiğini söyleyebilir. Bana göre bunu toplum teşvik etmelidir. Öyle bir toplum ve kültür anlayışında yaşıyoruz ki, manevi duyguları-

1970-78 arasında Muhafazakar parti (Moderat) milletvekiliği

mız dikkate alınmamakta, taktir edilmemektedir.

Ben kiliseyi pazarlamanın propagandasını yapmıyorum. Fakat hepimizin hayatında nereden geldik nereye gideceğiz sorusu önemlidir. Hayatın anlamı nedir sorusuyla boğuşuyoruz... İsveç'in bu günkü koşulları içinde bu sorunları tartışmaya yer yoktur. Oldukça temelsiz ve mutsuz bir insan tipi yaratmışız... Buna bir tür robot da denebilir...

□ *Bunlar biraz kesin yargılar olmuyor mu?*

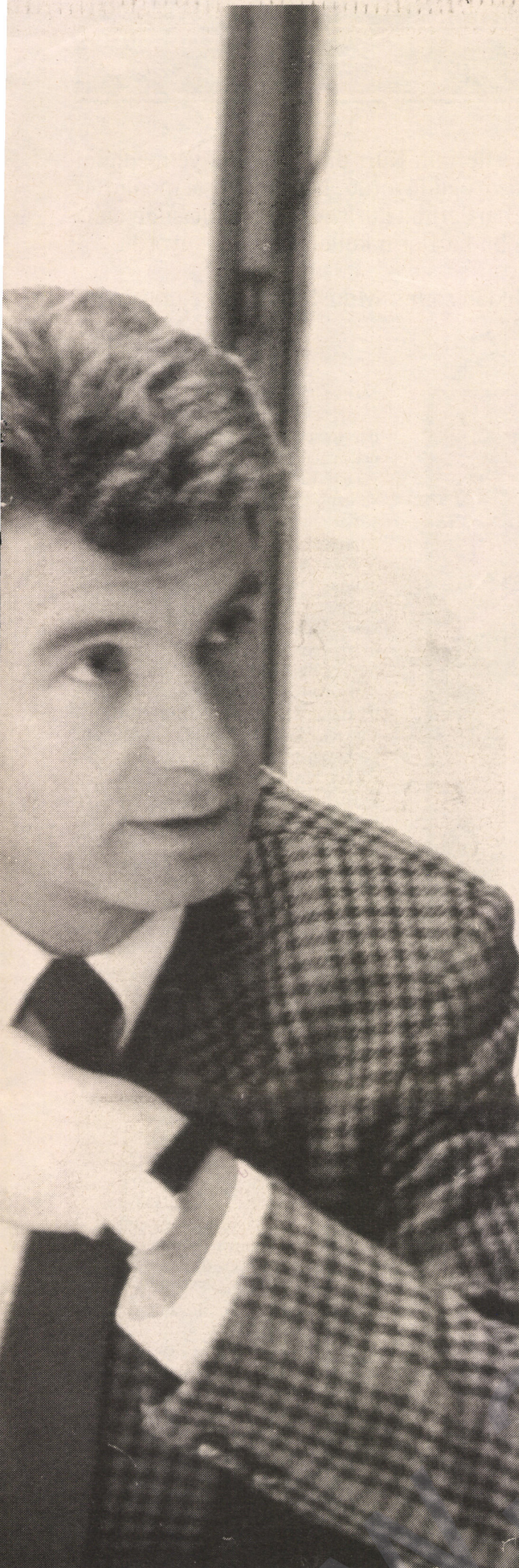
□□ Evet. Ama ancak böylesi eleştirilerle insanlar bir yerlere gidebilir. Her şeyin yanlış olduğunu söylemek

istemiyorum. Bir düzey boşluğu var.

□ *Kızıl Haç'ın 1987 yılı çalışma raporun göre, Afrika'da, Latin Amerika'da, Orta Doğu'da takdir edilecek bir yığın projeleriniz var. Ancak, Kürdistanla ilgili hiç bir projenize rastlayamadık. Bundan dolayı sormak istiyorum: Kürt milletlerinin, Kürt siyasi tutuklularının, savaş esirleri ve yaralıların yardımı ihtiyaçları yok mu? Kürtlere yardım etmek istediğinizde engellemelerle karşılaşılıyor musunuz?*

□□ Doğrudur... Uluslararası yardım projeleri Kür-

de yapan Anders Wijkman, 43 yaşında evli ve 3 çocuk sahibi.

KIZIL HAÇ NEDİR?

24 Haziran 1856'da Fransa ile Avusturya ordularının İtalya'nın Solferino kasabası yanındaki çarpışmalarına, İsviçreli iş adamı Henri Dunnat ta tanık olmuştu. Savaş alanındaki yaralıların ve bakıma muhtaç olanların durumundan çok etkilenen Henri Dunnat, bu etki altında Gönüllü Yardım Birlikleri örgütlemeye işine girişti. 1901 yılında bu çalışmalarından ötürü Nobel'in ilk Barış Ödülü'ne layık görülen Henri Dunnat, 1910 yılında öldü.

Henri Dunnat'ın Solferino Anıları ise kitap haline getirilip piyasaya verildi ve büyük ilgi gördü. Devletlerarasında başlayan görüşmeler Cenevre'de 14 temsilcinin bir toplantısı ile sonuçlandı. Bu toplantıda Uluslararası Kızıl Haç Komitesi kuruldu (20 Ekim 1863).

Örgütün merkezi kurulduğundan bu yana Cenevre'dedir. Daha sonra gene Cenevre'de Savaş Yaralıların Koruma Anlaşması, Haç Anlaşması (1907), Cenevre Anlaşması (1949) ve ekprotokoller (1977) imzalandı.

Bu anlaşmalar genel olarak savaş ve sonuçlarının içeriyor. Uluslararası Kızıl Haç Örgütü 3 bölümden oluşuyor. Uluslararası Kızıl Haç Komitesi İsviçreli 25 kurucu üyeden oluşan bir organ ile Kızıl Haç Örgütünü temsil ediyor.

Kızıl Haç Dünya Birliği ise Uluslararası Kızıl Haç Komitelerinin çalışmalarını koordine ediyor.

Bunların altında ise Ulusal Kızıl Haç Dernekleri bulunuyor. İslam ülkelerinde bu görevi Kızıl Ay kurumları üstlenmiş durumda.

İsveç'in en büyük yığınsal kuruluşlarından biri olan Kızıl Haç Hareketi'nin 2100 yerel örgütü var. Bu örgütler 24 bölge düzeyinde örgütlenmiş durumda. 10 binin üzerinde üyesi olan bir Gençlik Örgütü'ne de sahip olan İsveç Kızıl Haç'ının 150 bin civarında üyesi var.

Foto: ANK

distan'da çok çok az olmuştur. Bu durum uzun bir süreden beri devam etmektedir. Kürdistan'a yönelen yardımlarımızda öne çıkan engeller, bölgedeki askeri ve siyasi duruma bağlıdır. Bölgeye girmek çok zor. Biliyorum, hem Uluslararası Kızıl Haç Komitesi ve hem de Birleşmiş Milletler Mülteci Komiserliği Bağdat ve Tahran'la ilişki kurmada güçlüklerle karşılaşmaktadır. Yine Uluslararası Kızıl Haç Komitesi Diyarbakir ve diğer cezaevlerine yönelik girişimlerini Ankara'nın engellemeleri ile karşılaşmıştır. Tutuklularla görüşme iznini Ankara hü-

kümeti bize vermedi. Örgüt olarak biz, gizli işler yapamayız. Kartlarımız açık olmalıdır. Bu konuda yığınla sorun karşımıza çıkıyor. Bundan dolayı 1988'de bazı zorlamalar sonucu birtakım yardım yollarını açabildik. Bildiğiniz gibi Kürdistan sorunu son yıllarda uluslararası planda güncellik kazanmıştır. Eskiden bu bölge, süper güçler için enteresan bir bölge değildi. Bana göre de Kürdistan stratejik yönden enteresan değil. Bu sebepten dolayı öteden beri Kürdistan'ın görmemek doğal bir durum sayılıyor... Eğer bu ülkeyi yığınla gazeteci zi-

yaret edip, yazılar yazıp, röportajlar vb. yayınlasaydı bunlar birer baskı unsuru olabilirdi. Diğer yandan bir gerçeği kendi açımdan belirteyim: Kürdistan'daki örgütler ve gruplaşmalar arasında bir ayırım yapmak oldukça zor. Bir Kürt örgütüyle konuşuyoruz, ertesi hafta başka bir Kürt örgütü geliyor bizden aynı taleplerde bulunuyor. Bu durumda örgütleri birbirinden ayırmak, kombinasyonlarını bilmek bizler için zor bir durum yaratıyor. Bizim bir örgütle ilişki kuramaz, diğer bir örgüt tarafından yadırganıyor ve hayretle karşılanıyor...

□ Sizinle işbirliği yapacak bir temsili örgütün olmasından mı yakınıyorsunuz?

□ Evet. Mesela, Irak'ta kurulan Kürdistan Cephesi bizim işimizi bu anlamda kolaylaştırmıştır. Onlarla olan ilişkimizde bir netlik var. Fakat İran Kürdistanı'nda durum böyle değil.

□ Peki siz İran'daki, Irak'taki ve Türkiye'deki Kızıl Ay örgütleriyle Kürt mülteciler konusunda herhangi bir temasta bulundunuz mu? Biz gelen bilgilere göre -Türkiye, Avrupa'dan yardım talebinde bulunmuştu- Avrupa'nın gönderdiği yardımların mülteciler için kullanılmadığı yönünde iddialar var. Türkiye'nin sadece kendi ekonomisine yardım sağlamak için böyle bir teşebbüste bulunduğu iddia edilmektedir. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

□ Son dönemlere kadar edindiğimiz izlenimler genel olarak Türkiye'nin Iraklı Kürt mültecilere karşı yumuşak davrandığı, onları şartsız olarak kabul ettiği yolundaydı. Fakat, sonradan elimize ulaşan raporlara göre, Mülteci kamplarının yığınla sorunla yüz yüze olduğu yönünde. Bu konuda kesin bir şey diyemem. Biz, İsveç Kızıl Haç'ı olarak bölgeye iki temsilcimizi göndermiştik. Amaç, bölgedeki durumu öğrenmekti. Ama malesef iki temsilcimiz Ankara'dan öteye gidemediler. Kürt bölgesine gitmelerine izin

verilmedi. Ankara'daki yetkililer yığınla bürokratik engel çıkardılar, özel izinlerden bahsettiler. Temsilcilerimiz de herhalde haftalarca Ankara'da bekleyecek değillerdi. Uluslararası Kızıl Haç Komitesi ve Birleşmiş Milletler Mülteci Komiserliği bizden evvel bölgeyi ziyaret etmişlerdi. Bu görevi ciddiye alarak başlattığımız çalışmalarımız devam etmektedir. Bu konuda fazla bir şey söylemek istemiyorum.

□ Türkiye ve Irak'taki Kürt bölgesine gelelim. Bu devletler bilinçli olarak Kürdistan'daki ormanları, suyu, toprağı kullanılmaz hale getiriyorlar. Kızıl Haç'ın dünyanın belli bölgelerinde projeleri var. Etiyopya'daki orman projesi bunlardan biri. Olanaklarınız elverdiğinde benzeri projeleri Kürdistan'da da başlatır mıydınız?

□ Evet... Eğer biz Kızıl Haç olarak güvenilir ve uzun vadede işbirliği yapabilecek güçlerle ilişki kurabilirsek neden olmasın. Bunun gerçekleştirilmesine ben inanıyorum. Demin bölgeye girmenin zorlukları üzerinde durmuşum. Şu an için acil olan görevlerle uğraşyoruz. Evv malzemesi, çadır, battaniye, yiye-

cek, ilaç, sağlık personeli gönderme sorunları ile uğraşyoruz. Bunlar bu günün acil sorunları... Fakat ilerisi için sizin söylediğiniz düzeyde projeler olabilir. Bu günün acil görevi Irak ve İran Kürdistanı'na malzeme göndermektir. Bu hizmetler pruzsüz giderse daha başka projeler yapmamız da mümkün olabilir.

□ Uluslararası Kızıl Haç Komitesi'nin Diyarbakir Cezaevi'ni ziyaretinden söz ettiniz. Siz İsveç kızıl Haç'ı olarak Diyarbakir Cezaevindeki Kürt tutuklular için herhangi bir girişimde bulundunuz mu?

□ Hayır. Bu bizim görevimiz değil. Bu Uluslararası Komite'nin görevidir. İsveç Kızıl Haç'ı ve Uluslararası Komite birbiri ile yarışamaz. Böylesi olaylarda Uluslararası Komitenin gelenekleri vardır ve deneyleri de bir hayli fazladır.

Ümid ederim ki Türk hükümeti Kürt tutuklularla ilgili uygulamaları ve ziyaretlerle ilgili tutumunu değiştirir. Sanıyorum ki bu doğrultuda bazı kıpırdanmalar var. Türkiye AT ile iyi ilişkiler geliştirmek istiyor. Bu nedenle Türk hükü-

mek çok zor ve zaten kabul etmek de istemiyorum. Bir insanı öldürme hakkını kimler, nereden almaktadırlar? Başka halkları bombalama hakkını kim kimden almaktadır? Korkunç! Ahlak ile, insanlık ile ilişkisi olmayan bir durum bu.

□ Ne yazık ki ülkemizi hakimeyet altına alan güçlerin insanlıkla, ahlakla ilişkileri bu kadardır!

□ Ne yazık ki öyle!
□ Bildiğimiz kadarıyla sen, 1970-78 yılları arasında Moderat (Muhafazakar) Parti'nin milletvekili idin. Daha sonra da Kızıl Haç'a başkan oldun. İnsanlığı ilgilendiren olaylarla daha yakından ilgilenme fırsatın oldu. Bu süreçte düşüncelerinde ne tür değişiklikler oldu.

□ Şüphesiz bir çok değişiklikler oldu. İnsan politikacı iken siyah-beyaz düşünme eğilimine daha yatkındır. Oysa, dünya oldukça gridir. Nazik iktidar oyunlarına her iki sistemde de rastlamak mümkün. Oysa dünyanın kollektif çözümlere ihtiyacı var. Geleceğin bir yığın problemini başka türlü çözmek mümkün değil. Örneğin çevre

"Devletler, Kürt mültecilere ulaşmamızı engelliyor" Foto: ANK

metinin bazı sorunları kabul etmesi ve çözümlemesi gerekir.

□ Evet Anders, şimdi elini vijdanına koyarak açıklamalısın: Halepçe katliamının resimlerini görünce neler hissettin?

□ Şüphe etmeye başladım. Bir çeşit nefret ve kin uyandı içimde. Nefret ve kin... her ikisi de. Böylesi mücadele yöntemlerinin kullanıldığına inanmak istemedim. Hem de kendi sivil halkına karşı! Bundan dolayı da Irak hükümetine tavrımızı belirtmek ve Kürt halkı ile dayanışma içinde olduğumuzu göstermek için "Zehirli gaz kurbanlarından" 11 kişinin İsveç'te tedavi edilmesini üzerimize aldık. Sonra özel bir durum ortaya çıktı. Buraya gelen 9 kişiden 7'si İran askeri personelinin idi. Yani bizim talep ettiğimiz 11 Kürtü buraya göndermediler!! Biz bunu yalnızca kınayabiliriz, o kadar.

Bizim yardım talebimiz, İsveç'te iyi bir tartışma platformu yarattı. Halkımızın dokkati katliam üzerinde yoğunlaştı. Bundan dolayı da hoşnutuz. Ama malesef gene gaz kullanılıyor. Açık olan şu ki iktidarın kötüye kullanılması çoğu zaman korkunç sonuçlar doğuruyor. Bunu kabul et-

sorununa bizim hem bölgesel ve hem de global çözümler getirmemiz gerekli... Aynı zamanda bireye olan saygımızı attırmalıyız. Bana gelince, daha sosyalist olmadım.

Ne var ki dünyanın daha fazla dayanışmaya ve kollektif çözümlere ihtiyacı olduğuna inanıyorum.

□ Son dönemlerde Kürtlerle yoğun ilişkiler içinde idin. Bu halk hakkında neler düşünüyorsunuz. İzlenimlerin nelerdir?

□ Ben kültürünüz ve tarihiniz hakkında çok az şey biliyorum. Görüşme fırsatı bulduğum Kürtler, güçlü ve renkli simalara sahipler. İnançlarında ve davalarında güçlü insanlara benziyorlar. Kürt halkının hakları için verdikleri mücadelede çok kararlı görünüyorlar. Öte yandan şunu da belirtmek istiyorum: Kürdistan'da oldukça bölünmüş bir hareket var. Bu belki de doğaldır. 20 milyon insanın yaşadığı bir ülkede farklı eğilimlerin olması doğaldır. Ancak, Kürt halkının geleceği, hedeflerini net olarak tesbit edilmesini ve birlikte hareket etmeyi gerektiriyor. Bundan fazlasını ise söyleyemem!

28 Ekim 1988 • Stockholm

Şerefhan CIZİRİ

DOZA KURDISTAN

Zinar SILOPÎ

BÖLÜM • 5 •

Dördüncü Bölüm Sayı 45; Sayfa 8'de

ROJİ KURD çalışmalarında hedef, Kürt kültürünü yükselterek kürtçeyi Kürtler arasında okunup yazılır bir hale getirmektir. Kürtlerin İslamiyetten evvel zengin bir edebiyatı vardı. İslamiyetten sonra zamanla bilhassa Osmanlı sultanları zamanında, Hilafete sadakatla olan bağlılıkları kendi öz kültürlerini ihmale sebep olmuş zengin bir edebiyat dili olan Kürtçeyi de yazı dili olarak kullanmadan vazgeçmişlerdi. Bununla beraber Soran lehçesiyle ve Kurmanci lehçesiyle bir çok kıymetli eserler vucuda getirmişlerdir. Fekiya TEYRA, Mella Ahmede CEZİRİ, Mella Ahmede HANİ gibi yüksek yazarlar kıymetli divanlar telif etmişlerdi. Soran lehçesi ile de yüksek şairler, birçok kıymetli eserler meydana getirmişlerdir.

Doktor Abdullah Cevdet bey yazılarında Arap harflerinin Kürtçeyi ifadeye yetmediğini Hévicilere söyleyerek Latin harflerinin kullanılmasını tavsiye ediyordu. İstanbul posta memurlarından HEVİ'ye mensup Diyarbakırlı, Faiz bey de, Latin harflerinin Kürtçeye uygulamasının olabileceğini isbata çalışıyor, Kürtçe yazılarda bu harflerin kullanılmasını istiyordu. ROJİ KURD dergisi hükümet tarafından tatil edildikten sonra Mikisli Hamza beyin iradesi altında HETAVE KURD dergisi çıkmaya başladı. Bu dergilerde ateşli Kürt gençleri kıymetli yazılar yazıyorlardı. Bilhassa Hakkarili şair Abdürrahim Rahmi beyin edebi yazıları, herkesin takdirini üzerine çekiyordu. Bu yazılardan Ekrem Cemil paşanın 1911 senesinde yazdığı ve benim aşağıya aldığım NALINA REBENEKİ şiiri kayda değerdir.

Nalina rebeneki

Rabe, Rabe çav bigerin çarmedora
Çi kirine lime Romi heyra Nüha
Em şelandin. Tü avayi lime nema
Birçi, tazi xuki bidên li memura
Iro hek şürp sibê kamçur ji devletra
Hekkê xüendin derd u belâ maye durra
bibe esker xuas u tazi her yeman a
Xun birijin bo nav şanê van romiyan
Çi bu ? mayi xizan u nezan lid nêda
bira biji vali beg u ferik paşa

İstanbul 1911
E.C. Paşa

Hatevê Kurd dergisi Hévi örgütünün faaliyette bulunduğu 1914 Seferberlik ilanına kadar yayınına devam etti. Harp ilanı ile Hévi mensuplarının pek çoğu Özel Hizmete tabi olarak askere alındıklarından, gazetenin yayınına olanak kalmamıştı. Hévinin oluşumundan savaşın ilanına kadar geçen süre zarfında her sene Örgütün kongresi toplanarak idare heyeti seçilir ve gelecekte yapılacak işler için kararlar alınır. Örgütün yönetimi ve yayın faaliyetleri için gerekli paranın

□ Dr. Abdullah Cevdet bey, yazılarında Arap harflerinin Kürt dilini ifadeye yetmediğini söyleyerek, Hévicilere Latin harflerini kullanmalarını öğütüyordu. İstanbul Posta memurlarından Hevi üyesi Diyarbakırlı Faiz bey de, Latin harflerinin kürtçeye uyarlanmasının daha akla uygun olduğunu ispata çalışıyor, yazılarında bu harflerin kullanılmasını istiyordu.

□ Roji Kurd dergisi hükümet tarafından kapatıldıktan sonra, Mikisli Hamza beyin yönetiminde Hetave Kurd dergisi çıkmaya başladı.

Hevi'nin ilk sorumlu sekreteri Ömer Cemil

(Doza Kurdistan, Sayfa 29)

büyük bir kısmı İstanbul'da mevcut Kürt camiasından ve merhum meslup Seyit Abdülkadir efendi delaletiyle Kürt içicilerinden temin edilirdi.

Amcası Seyit Abdülkadir efendi ile barıştırmak için itihatchılar tarafından 1912 senesinde Şemdinandan İstanbul'a getirilen Seyit Taha ve beraberinde bulunan arkadaşı Karçıkan aşiret reisi Hacı Musa beyden Hévi'ye yardım istemek için, Hévi merkezi idare heyeti benimle merhum meslup doktor Fuat'ı göndermişti. O'na ziyaret maksadımızı anlatınca Hacı Musa bey "Kürt öğrencilerinin kurduğu örgüt, Kürtler adına bir fırın olsa, kendimizi odun olarak o fırında yakmamız lazımdır diyerek hammiyetli sözlerle bizi teşvik ettiği gibi önemli bir ölçüde de yardımda bulundular. Bu aydın fikirli ve milletini seven zat 1914 harbinin başlangıcında Ermeniler tarafından gadren öldürüldü.

Mahallenin darlığı sebebiyle HEVİ cemiyeti merkezi "MESERET OTELİ" karşısında kiralanmış bir mahalleye taşınmıştı. O tarihte Türk Ocağı başkanı olan Hamdullah Suphi bey HEVİ'nin, Türk Ocağına katılmasını teklif edip ve Türk Ocağı binasında HEVİ'ye ait bir oda düzenleyeceklerini söyledi. Türklerin amacı, bu ilişki ile Hevi'nin Kürtçülük çalışmalarını durdurmaktı. Hamdullah Suphi bey'in bu teklifi tabii ki reddedildi.

HEVİ'nin birinci yılı nedeni ile Şükrü Memet beyin teşviki ile Şehzadebaşı'nda kalabalık bir toplantıya yeterli gelecek oldukça geniş bir yer kiralanmıştı. Bu yerde 1913 senesinde toplanan kongrede Diyarbakır milletvekilleri Pirinççizade Fevzi bey, Pirinççizade Zülfü bey, Genç vilayeti millet vekili Muhammet bey, Bedrhani Halil bey, Dr. Şükrü

Memet bey hazır bulundular. HEVİ'nin Genel sekreteri sıfatıyla Memduh Saim bey söylediği nutukta büyüklerin milli çalışmalara lakayt kaldıklarından şikayet etti. Kemal Fevzi bey söylediği ateşli ve uzun bir nutukla Memduh Selim'in sözlerini güçlendirmişti. Ziya Vehbi bey Ahmedi Hani'nin Kürtlerin methine dair Mem u Zin'deki meşhur kasidesini okudu. Diyarbakır millet vekili Feyzi bey gençlerin siyasi işlere karışmaması kendi dersleri ile uğraşmaları gerektiğini söyleyerek Memduh Saim'in büyüklerine yaptığı hucumu red, Ziya Vehbinin okuduğu Kürtlerin methine dair Ahmede Hani'nin kasidesinin Kürt istiklalini istemek olduğunu söyledi. Feyzi bey'in bu beyanatına Şükrü Memet bey itiraz ederek büyüklerin milli meseleye karşı ilgisizliğinden dolayı gençlerin siyasetle uğraşmaya mecbur olduklarını söyledi. Halil Rami beyle, Şefik Arvas efendi, Şükrü Memet beyin sözlerini onayladılar. Feyzi bey adeta dargın bir halde toplantıyı terk etti. Bu maceradan sonra Hevi'nin kanuna uymayarak kurulduğu iddia edilerek, yönetim kurulu üyeleri, hükümet tarafından mahkemeye sevk olundular. Dava devam ederken seferberlik ilan edildi. Yönetim Kurulu üyeleri Özel Hizmete tabi olduklarından askere alınca, dava da kendiliğinden bertaraf oldu. Bu nedenlere dayalı olarak Hevi yönetim kurulu geçişi olarak Hevinin faaliyetini durdurmaya karar verdi. Türklerin Hevi hakkındaki husumeti daha başlangıçta, Hevinin kuruluş anından itibaren kendini göstermekte idi. Meşhur Şeffah Cemal Paşanın İstanbul merkez kumandanlığı esnasında kaç defa Hevi yönetim kurulu üyelerine baskı yapmış ve kaç defa Hevinin sorumlu sekreteri Ömer Cemil Paşayı Bekir Ağa Bölüğü namı ile tanınan hapis-haneyeye sokmuştu.

İsviçre'den ayrıldığımızda yol üzeri olarak Avusturya devletinin hükümet merkezi Viyana'dan geçerken hummalı bir faaliyet ve bütün memleketi kaplayan heyecanlı askeri hareketler dikkati nazarı üzerine çekmekte idi. Trenle Viyana'dan Romanya'ya doğru yol alırken savaştan çıkmış dinlenme halinde olan bir askeri birlikte görülen bir perişanlık daha fazla başlangıcında böyle acınacak bir halde olursa, savaş uzayınca ne vahim neticeler vereceğini anlamaya yeterli idi. Romanya tarihi ile üç gün sonra İstanbul'a yetiştiğimizde savaş faaliyeti, heyecanı kendini gösteriyordu. Göze çarpan büyük binaların duvarları zaferi müjdeleyen askeri belgelerle dolu idi. Rus cephesinde her gün bir şehrin Ruslardan zapt edildiği şaşaha ile, tantana ile ilan ediliyor, Türk ordusunun müzafferiyeti kutlandırılıyordu. Türkiye Milli Savunma Bakanı, Genel Askeri Hareket Komutanı Enver Paşa kışın şiddetli bir zamanında bizzat hareketi idare ile Erzurum cephesinde yaptığı taarruzda Rus Genel Kurmayı, aldatıcı bir askeri hareket olarak üçüncü Osmanlı ordusunun taarruzuna direnmeden veya pek hafif bir direniş göstererek Kafkasya dağlarının Güney kısmında bulunan Allahuekber dağına kadar ordusunu çekmişti. Arkadan ihtiyacını yetiştirecek muntazam bir levazım teşkilatından mahrum Osmanlı ordusu kıtaatı, Rusları kaçırarak sevinci ile pervasız ilerleyerek Allahuekber dağına kadar gelmişler, burada Ruslardan yediği ağır bir darbe ile çok büyük zayıyat veren ordu adeta ordu halinden çıkmıştı. Bu taarruzu yapan Osmanlı askeri kıtalarının yüzde sekseni telef olmuş, çoğunluğu ise soğuktan donmuştu.

Enver Paşa Avrupa cephesinde Almanlarla savaşan Rus Ordusunun bir kısmını Osmanlı Ordusu üzerine çekerek Almanların yükünü hafifletmek niyeti ile kumandası altında yaptığı bu askeri harekette vatan çocuklarını Almanlar hesabına öldürttürek büyük bir felakete sebebiyet vermiş idi.

Devam Edecek

● Dîwana Melayê Cizîrî, bi tevayîya xwe ji tîpên erebî ji alî Zeynelabîdîn Kaya û M. Emîn Narozî ve hat wergerandin bi tîpên latînî.

Di çapa nû ya Dîwanê de her wisa beşa bi tîpên erebî jî çih digre. Dîwana Melayê Cizîrî ji alî Weşanxana Roja

Nû ve di meha Çiriya paşîn 1987 an de hatiye çapkirin. Her du wergerên heja Zeynelabîdîn Kaya û M. Emîn Narozî çapa nû ya Dîwanê ji bo xwendevanan didin nas-kirin. Her wisa me pêwîst dît ku li ser Melayê Cizîrî dîtî-nên Celadet Bedirxan û Qanatê Kurdo jî bi kurtî pêşkêşî we bikin.

ÇEND PEYV LI SER DÎWANA Melayê Cizîrî

Her neteweyek di cihanê de bi çand û dîroka xwe tê pîvan. Lê belê ber ku welatê me bindest e û di jminan ziman û çanda me jî "qedex" kirine, pir kes û civat hene ku me nas nakin. Halbûki di dinê de, yek ji zimanê kevintirîn û yek ji dîroka kevnaretir bêguman çand û dîroka Kurdî ye. Yek ji belgeyên herî girîng ku îsbate vê gotina me dike Dîwana Melayê Cizîrî ye. Çimki ev Dîwan bi serê xwe ilmek e. Lê mixabin ji ber ku berhemeka Kurdî ye, ew jî di vê دنیا pêşkêşî û ruhni de mîna Kurdistanê bêrûmet û bêbiha di halê xwe de maye. Ger ku Kurdistan welatekî azad û serbixwe bûna, wê li ser bingeha Dîwanê akademîyêke ava hebûya. Lê her çiqas ku Kurdistan bindest e jî, dîsanê di nav gelê me de, bi hindikayî be jî di nav hin kes û civatên zanistîyê yên biyanî de qedr û rûmeteka bêhempa jê re heye. Bi vê mîrata bav û kalan serê me timî bilind e û em pê timî isbata bingeha xwe ya asasî dikin.

Piştî 12 ê Êlûnê 1980, em jî wek pir kurdan ji ber heçî û xwinoxwarriya Romê li welatê xwe nesitirîn û revîn derveyê welêt. Ji bo ku me berê di medreseyên Kurdistanê de xwendibû, em ji qilasikên Kurdî haydarbûn. Berê li Kurdistanê pîr medrese hebûn, ew medrese ne di bin kontrola sistema dewleta Tirk de bûn. Lê mixabin ev çend salên dawî hin ji wan medresan bi navê "Kuran Kursu" ketin bin kontrola dewletê. Lê ji wan medresan gelek ronakbîrên (Feqî-mela) heja derketine. Di wan medresan de di gel ilmê dînî (olî) edebiyata klasîkê Kurdî jî dixwendin. Wek nimûne li dersê hinek ji wan klasîkên Kurdî dihat ezberkirin, roja din seyda li wan feqîyan guhdarî dikir. Ger wan feqîyana jiber (ezber) kiribana, karibûn dersa nû bixwînin, ger ne wisa baya dersdar dersekî nû nedida wan. Îcar em herdu li neyistanê (nefî) di hev re li ser wergerandina hinek pirtûkên qilasîk xebitîn û me çend heb wergerandin tîpên latînî.

Serê pêşî me Dîwana Melayê Cizîrî bi temamî wergerand. Paşê Dîwana şêx Evdîrehanê Axtepî û Rewdneîma wî. Di pey de jî Dîwana şêx Kerbla. Berî çar-pênc mehan Dîwana Melê di nav "Weşanên Ro ja Nû" de derket. Dîwana Rûhî (Şêx Evdîrehan) jî bi tîpên latînî ji alî Weşanxana Jîna nû hatiye çapkirin.

Em dixwazin li ser xebata xwe, li ser wergerandina Dîwanê hin agahdarî bidin xwendevanan. Ji xwe ne hewce ye ku em li ser Melê zêde bipeyivin. Çimki ew ji her kesî ve

bi nêzikî tê nasîn. Di pey de jî, emê qala hin niqteyên girîng ku me ji naveroka wê fam kir dîyar bikin:

Belam di çaxê feqîtiya me de, me gelek helbestên Dîwanê xwendibûn û ezber kiribûn. Ji ber hindê em gelek pê serwest bûn. Lê em vê mikurîyê jî xwe dikin, ku me bi temamî û bêkêmayê heqê wê nedayê. Bes tiştê ku ji me hat, me birî û zanîna xwe lê xuricand, heta ku temamîya wê bi tîpên latînî deranî û pêşkêşî xwendevanan kir. Ev çapa me, li ber van çapên li jêr tekûz bû. 1-Çapa mamoste He jar, 2-Çapa mamoste Sadiq Bahaedîn. Mamostê heja jî, çapa xwe li ber 14 çapên cuda cuda çekîriye. 3-Çapa Bênav. Ew çap jî di demê nêz de derketiye. Lê tu nivîsek li serê tune ku kî derxistîye û çî wextî derketiye. Di wergerê de me ew çap jî xwe re bingeh dêrand û bi ya latînî li çapê xist. 4-Çend beşên ku di Hawarê de bi latînî hatibûn nivîsîn.

Dîwana Melayê Cizîrî, ya herî asasin ew çap e ku bi navê "Çapa Cizîrî" hatiye navdarkirin û ew 115 beş e. Lê derveyê Dîwanê jî, Mela pir beyt û helbest ristine. Hin kesên xêrx-waz, hinek ji wana berev-kirine û di paşîya wê de (di wan çapên dawî de) nivîsîne. Tevî heşt beşên wisa, çapa me ya latînî bi temamî 123 beş in.

Belam heta niha jî, tarîxa dayikçêbûna Melayê Cizîrî bi sererastî ne kifş bû. Herçiqas gelek kes hin tarîxên ji hev cuda cuda beyan kirine jî, lê belgeyê pêbawerî nehatiye ramîdan. Lê dema em li serê dixebitîn, em di beşa destpêka Dîwanê de li malika 12 an ketin gumanê, ku wî li gor hesabê Ebcedê (Cemel) tarîxa dayikçêbûna xwe nivîsiye. Me pir lê kola û ew malik pişkafî. Di pey de ev tarîxa han dîyar bû: 980 ê hicrî (1570). Malik jî ev e: "Ji herfan mah û salê ma, nehat der şiklê xalî ma."

Tarîxeke din jî ev e ku Melê tarîxa kutakirina Dîwana xwe, di beşa 114 an de bi malika sisiyan beyan kirîye. Ew jî ev e: "Lew elif tîn me di har-fên falan, ku li şiklê reqemê sersalan." Li gor lêkolîna me ev tarîx jî, 1041 derket. Îcar li gor van herdu "elifên serê salan, ku dibîq reqemên serê salan" tarîx dike 1.1.1041 (1631), (binêre li pêşgotina Çapa Latînî)

Tarîxa dilovanîya Melê jî, jixwe dîyar e. Çewa ku Dr. Kemal Fuat jî, ew malika Feqîyê Teyran pişkafîyê, ku 1050 (1640) ye.

Ji naveroka hin malikan tê xuyakirin, dema ku Melê Dîwanê nivîsiye, temenê wî 40 sal bûye. Lewra wî di pir deveran de qala "zuhdê çilsale" kirîye û di vê malikê de jî

wêha dibê je: "Ma-hîtabê zuhresîma çarî deh salî temam."

Ev bi du awayan tê famkirin: 1-Dibe ku çar deh, yani çar heb deh sal, dikin çil sal. 2-Dibe ku çarde sal jî, li nivîsandina Dîwanê domandibe!

Demek dîyar bû, ku Melayê Cizîrî di sala 1570 de hatîye dinê, di sala 1621 de bi Feqîyê Teyran re helbestên daneber-hevî gotiye, di sala 1631 de nivîsandina Dîwanê kuta kirîye û di sala 1640 de jî çûya dilovanîya xwe. Li gor vî hesabî ew 70 sal li dinê maye!

Bêguman Dîwana Melayê Cizîrî, di mertebeya pirtûkeke semawî de ye. Çimki jî dîrokê bigir heta bi felsefê, ji barbarîya Çengîz û Timor leng heta bi teorîya Iqlîdes û Îstoqûsê Yûnanî, ji astronomîyê heta bi nexşîna û coxrafiya heft iqlîman, pergara tevgera dinê, şîret û mirovatî û wekhevîti û gelek tiştên din... Nemaze di warê zimên de, gencînaya herî dewlemend e. Jixwe di rêça helbestvanîyê de, meriv dikare bêje, di dinê de bêhempa pirtûk e. Heçika welatparêzî jixwe ji pirên helbestên wî difûre.

Malikên (beyt) Dîwanê di hemû beşan de, bi kêş û qafîye ne kiteyên wan bi hejmar in. Tiştê girîng ku bala me kişand, ev e ku elifba Kurdî ya di wê demê de dihat bikaranîn, Melê (tîpên elfebayê) di qafîyeyên helbestên xwe de dîyar kirîye. Tîpên qafîye ku ji elifba Erebi cuda, 28 tîp ev in:

ا ب ب پ ت ت ج ح ح د ر
ر س ش س ط ظ ف ق ل د گ
□ □ □ ی ل و ه ن م ر

Belam di hin deveran de tîpa "w" dibe "û" û "û". Tîpa "y" jî dibe "ê" û "î". Tevlî van her çaran, elfeba wê demê 32 tîp bûne.

Ev çapa me ya Dîwanê, bi tevayî 1810 malik in û beşa latînî 327 rûpel e. Hin malik beyt (durêz) in, hin jê çarkok in, hinek şeş, heşt, deh, dozde, sêzde, şazde û heta hinek 23 rêz in. Di bendên pîr-rêz de, qafîya asasi di rêza herî dawîn de tê.

Lê mixabin ew agahdarîyên ku me li jor beyankirin, her çiqas me ew di pêşgotina Dîwana Melê çapa me ya latînî de nivîsbûn jî, Redaksiyona "Roja Nû" nivîsandina hinek ji wan agahdarîyan pêwîst nedîtîbû û nenivîsiye. Li ser vê yeka em pêre peyivîn û me giringîya

MELAYÊ CIZÎRÎ

Mela li cem hemî kurdmancan, nemaze cem feqehan ewçend nas e ku ne hewce ye ez wesfê wî bidim. Mela şaîrekî mitesewif e, dîwana wî di sala 1919 an de li Stenbolê ketiye çapê. Beriya wê li Petersburgê jî hati bû çapkirin. Min jî vê çapê nisxeyek li Şamê di taxa Kurdmancan de dîtiye. Çapa Petersburgê çapeke lîtoğrafîk e.

Melayê Jaba di he-qê Melayê Cizîrî de dibêje: "Şahîrê di-wê Melayê Cizîrî ye. Eslê wî ji Cizîra Bihtan e. Navê wî Şêx Ehmed e. Di tarîxa pased û çilî de di nêv Cizîrê de peyda bûye. Di wî wextî Mir Îmadedîn li Cizîrê Mir bû û xweheke mîr hebû. Ev Şêx Ehmed li xweha mîr aşîq bûye. Xezeliyatine zehf gotiye û dîwançeyek tertîb kirîye. Dîwana Melayê Cizîrî dibêjin qewî dîwaneke misteleh e, û zehf li nik ekradan meqbûl e. Paşê, Mir Îmadedîn ev Şêx Ehmed ceribandîye ko aşîqê heqîqî ye û xweha xwe da ê. Şêx Ehmed qebûl nekirîye. Ev Şêx Ehmed jî di darîxa pased û pêncî û şeşê de merhûm bûye û di nêv Cizîrê de medfun e û ziyaretgaha xelkê ye."

Celadet Bedirxan

Herwekî melayê Jaba gotiye tirba Melayê Cizîrî ziyaretgah e. Ji xwe hêj di saxiya wî de welayet bi aliyê wî ve didan. Dibêjin ko mela li Westaniye, li ber şetê Cizîrê, li ser kuçekî rûdinişt û şîhrên xwe dinivîsandin. Ji cizba wî kuç welê dişincirî ko piştî ko mela jê radibû jin diçûn wî kuçî û nanên xwe pê ve didan û dipijandin.

(Herekol Azizan)
Celadet Bedirxan

(Ev nivîs ji kovara Hawarê hejmar 33, ji rûpela 7 an hatiye girtin. Celadet Bedirxan di Hawarê de hinek nivîsarên xwe bi navê Herekol Azizan nivîsandiye.)

wan tiştana got. Paşî wan hevalan dax-waz kir, ku em agahdarîyêke berfire bi-nivîsin û ji raya giştî re daxwîyanî bikin. Îcar me ev çend peyv, li ser Dîwana Melayê Cizîrî çapa ku me bi tîpên latînî derxistîye, girîng dît ku binivîsinin û ji xwendevanan re belavbikin. Me belavkirina wê bi rîya Kurdistan Pressê çêtir dît ku em biweşînin.

Ev çend malikên li jêr, ji beşên Dîwanê yên cuda cuda hatin jêderkirin:

Dê li me çî dit lamî'eya îslamîye?
Ku li canê xwe me xef bestîye zunnarê hudûs!

...
Têna ne Kurdistan didin
Şîraz û Yeng û Wan didin
Her yek li ser çehvan didin
Ji Espehan têtin xerac

...
Van rehrewên himetbilind
Berdane meydanê semend
Şergeşte bin heta biçend?
Ev rekbê meş'eldar ê çerx!

...
Kerixîn em di qîyamê, me ji dil perde dirand
Arifê wext im û Me'rûfî bila bête ji Kerx

...
Da binasî xeterên rê, tu nebî xafilê jê
Dicle ye, lê di pir in, birbirê pêl û ber û merx

...
Herfên reqemlewh wucûda bixe wan
Da qencî bibîni ku çî îmlayîm ez!

...
Talih ku bêt û furset muhlet li nik heram e
Min umrê Nûhî nîne, saqî were bi lez xweş

Wêneya temsîlî yê Meleyê Cizîrî

(Roja Nû hj. 14, r. 12)

Bêzî dikit ji qencan, ji remz û naz û xencan
Qedrê gulê çi zanit, kerbeş divêt kerê reş?

Seherê cumle şehîdên te bi rim avêhtîye
Ê jimarî ne yeke yek me, hemî şeş sed û şeş

Lê şehîdên te bi ijarê bi xencer kuştîye
Hê neçû xwûn ji birînan, sed û hefdat û du leş

Cengê Hindê dikirin fêris û rumbazê Erab
Tox û ala di Firingî ne kemandarê Hebeş

Tu binê Rom û Ecem kuştine Zengî di kemîn
Hane her tete peyapey ji teref Rom xweş û xweş

Geh dil û can dibin Türkên te tèn
Nakirin yexma û talanê xelet!

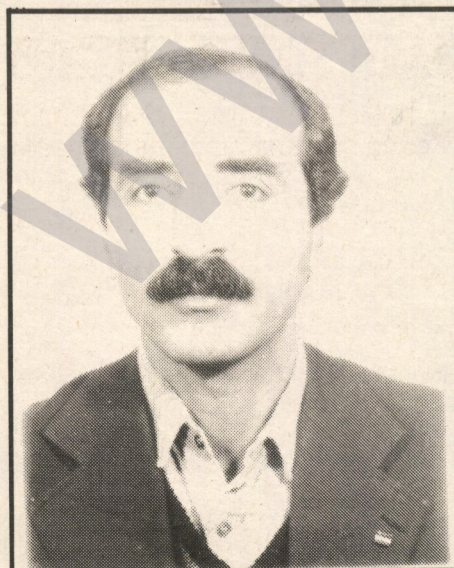
Dom û Ecem ji her teref
Ceng û suwaş e wan bi xef
Hindî û Zengî sef bi sef
Hatine ber lîwayê zulf

Sef bi sef Turk û Moxul duguş û Hindî di kemîn
Bi eceb hatine cengê Hebeş û Fireng

Mîr û Kirmancê li holan qederekî westa ne
Lê di nivê bi sef û tîpê Erebi hatine ceng

Da min siroş - wer mey binoş - zewq û xuroş - lew çûm ji hoş
J'wê işweya - yar bû xwuya - ew ne j'meya - engûrî bû

Li ber çewkan û kaşûyan
Ji derba Turk û Hindûyan
Dibazim her wekî goyan
Dema ew tene meydanê

Wergerê Diwanê Zeynelabidin Kaya

Bixwe rindê xerabat im, ji dêrê vê demê hatim
Çi hêvî hûn dikin îro, ji vî rindê xerabatî?

Bi teblxaneyê şahî were text
Ku tu îro şehê Kurdistan î

Gulê bahçê Îremê Buhtan im
Şebçiraxê şebê Kurdistan im

Romê puşt dit Ecemî bête Fireng
Lê ne wek waqî'eya Geyo û Pêşeng
Hilbitin qenc ji nivê atêşê ceng
Tên siwaşê Hebeş û Nûbî û Zeng?

Mey ku di camê bête goş
Bê deng û sewt her têtoguş
Jê tete dil her dem siroş
Lew ev şerab alûde da

Îsa ji erwahan qebes
Pur şûle tèn nîrîn qefes
Nefsan bi işqê da nefes
Qelban bi hubbê lehce da

Eşya li pey hev welidîn
Yek yek ji weslê bedidîn
Hem mesder in, hem mewrid in
Vê qulzumê ev reşhe da

Behra du alem lê zebeb
Mewc û hebeb in hin cemed
Peyweste têtin cezr û mied
Seywan li sehrayê veda

Min dil ji fehmê qasir e
J'wî sûretî çar bagir e
Pê kir tamam ew daire
Neqşek ji wê terwende da

Miqdar û şiklê hendesî
Kê m-zêde yek pê nahesî
Tewîr dikir lîqîdesî
Heta bi sethêsufle da

Çar unsur in, çar teb'et in
Vêkra bi mîzan vêk ketin
B'hev ra muxalif sîret in
Der sûretê lê şexsiye da

Her neh felek lê kaxik in
Dûr û diraz wek axik in
Tê dar in ew jî şaxik in
Vê terhê insan meyve da

Ehsen ji vê wed'ê MELA
Eşkal û ewsafê hela
Lew dil bi wan bû mubtela
Cezbe w celale d'sîne da

Wergêrên Diwana Meleyê Cizîrî

Zeynelabidin KAYA
û M.Emîn NAROZÎ

Melayê Cizîrî

(.....)

Heta van salêd paşin kesek mijûlî lêgerîna efrandina Meleyê Cizîrî ne bûye. Li welatê Sovetêda li nav salêd 1945 1947 her wezîrê Nadîrî mijûlî lêgerîna diwana Meleyê Cizîrî dibû. Lê sed car heyf mirina wî ecel hat, sala 1946 ew mir û pêra ne gihîşt destnîvisara xwe hazîr bike bona çapkirine. Ew her pêra gihîşt miqaleke biçûk bi navê "Me'lûmetîyêd teze derheqa şayîrê kurd Meleyê Cizîrî yê qurna navîn" nivîsî. Nûra Polatova jina Wezîrê Nadîrî ew miqalê da min, ku ez wê hazîrkim bona çapkirinê. Min li ci-cinan miqale ser rast kir, li ser maşînkê xist û ji koma kurdnasêd Erêvanêra şand, ku ew li berhevoka xweda çap bikin. Heta niha, sed car mixabin, çap nekirine. Min paşê reşekî çapkirina wê li ser maşînkê ji nivîskarê me Elî Ebdurrehmanra şand, ku ew li gazeta Rîya Tazeda çap bike. Ewî jî heta niha çap nekiriye. Dibe, ji wî ra çetîne ji rûsî wergerîne ser kurmançî. Dibe jî çap nekiriye, çimkî di miqalêda her terci-ma şêrêd Meleyê Cizîrî bi rûsî bû, tekstê kurdî di miqalêda tune bûn. Niha reşekî miqala Wezîrê Nadîrî li cem min maye, ez sûdmendîyê jê wer digirim, çi ewî derheqa Meleyê Cizîrî, derheqa şêrêd wî û bîr bawara wî da gotîye û nivîsîye, ezê wan jî jêrê binivîsim. Wezîrê Nadîrî dinivîse: "Meleyê Cizîrî ji eşîreta hesenîyê êzdîyane, dengbêj û şayîrê mîr Omed-dîn bûye, ew mîr kurê Eksan-qere ji eşîra bohtan bûye. Xelqê ji melera digot "Şêxê Cizîrî", "Reys el-şuara" yanê serokê şayîran". "Li pêşîyê ew şayîrê azad bû, ewî bona lezeta xwe, kêfa xwe straye, lûvandîye û şêrêd derheqa reng û rûyê tebiyetê, evîniyê û şerabêda nivîsîne, paşê, çaxê dilê wî ketîye qîza Omeddîn, ewî şêrêd hezkirina xwe û wê nivîsîne. Mîr Omeddîn pê hesîyaye, ku dilê mele ketîye qîza wî, mîr dixweze bizanbe bi rastî ew qîza wî hiz dîke ew dibêje "Ez qîza xwe didime te." Mele dibêje: "Ez xulamê teme, ez naxwezîm". Mîr dibêje: "Şêx Ahmed dersdarê meye". Wezîrê Nadîrî şiro dîke çima Meleyê Cizîrî nexwestîye qîza Mîr Omeddîn bistîne. Ew dibêje: "Eşîra Botan çûbû ser dîne musulmana, lema Meleyê Cizîrî nexwest qîza Omeddîn bistîne". Ew jî qîza wîra dibêje: "Tirkên te ruh û dilê min talan dikin". Wezîrê Nadîrî dinivîse "Di wextê Meleyê Cizîrîda yek pêncanîke para kurdan dîne êzdîyan dihebandin, li wextê wîda şêx û pîrêd kurdêd musulman qedexe kiribûn, ku xelqê reat kitêbêd dîn nexûnin û mijûlî xwendin û nivîsandîne nebin".

Wezîrê Nadîrî dinivîse, ku Meleyê Cizîrî merivêkî gelek xwendewer bûye, şareza û zana bûye, pisporê edebiyata ereban, farisan bûye, ewî li Bexdadê xwendî bû, nivîsarên nivîskarên ereban, farisan yê dînnasiyê, filosofîyê, stêrnasiyê û tebiyênasiyê xwendibûn. Li wextê Meleyê Cizîrî navê sûfiyê li tevgera cimaetêda belav kiribûn. Sûfitîyê etaeteke (bandûreke) mezîd kiribû li ser pêşveçûna edebiyata kurdî. Sûfitîya berê pêşîn ne mîna sûfitîya paşê bûye, sûfiyan barê fikir û bîrûbawera hemû xelqê bela dikir, li pişt wan digirt, pêşberî çînen derebeg û axa began şer dikir... Ev gotinêd Wezîrê Nadîrî derheqa Meleyê Cizîrî û nivîsarêd wîda li ser hîm û binyata xwendina destnîvisara diwana

Meleyê Cizîrî hatine nivîsandîne ya ku niha li hejmarê 54 li kitêbxana dewletê ya Êrêvanêda li dereca kitêbêd kemanîdaye. Wezîrê Nadîrî dinivîse: "Di wê destnîvisarêda xên ji şêrêd Meleyê Cizîrî, şêrêd Mela Batê, Feqê teyrana û şayîrê farsa Xafîz jî hene".

Ev bûn fikir û nêtêd Wezîrê Nadîrî derheqa Meleyê Cizîrî û nivîsarêd wîda bona îsbatkirina wan ew li miqala xweda li cîciyan çend rêzêd terci-mêd şêrêd Meleyê Cizîrî bi rûsî anîbûn ber çavê xwendevanan.

Sala 1978 li Bexdadê zanyarê kurd Sadiq Bahadîn Amedî têksta rexalgirî ya diwana Meleyê Cizîrî çap kir. Ewî ew têkst li ser hîm û binaxa beramberkirin û hemberkirina hemû têkstêd diwanê yêd berê çapkirî hazîrkirîye û çap kiriye. Lê berê têkstê diwana M. Cizîrî li Stenbolê (1924 da), Erbilê (1964-da), li Berlînê (1904-da), li Kovara Hawarêda (hejmarêd 35-58 nav salêd 1941-1943-da) hatibûne çapkirinê. Sadiq Bahadîn xên ji wan diwanan çend destnîvisarêd wê diwanê dest xistibûn: (.....)

Prof. Qanatê KURDO

Berê piraniya zanyar û edebiyatnasêd kurd, Ewropê dinivîsin, ku şêrêd Meleyê Cizîrî şêrêd sûfiyêne, derheqa dînperestîya sûfiyanda hatine nivîsandîne. Her bi tenê Wezîrê Nadîrî û Sadiq Bahadîn nivîsîne, ku diwana Meleyê Cizîrî bi fikir û kakilê xweva pare ve dibe ser du koman: şêrêd evîniyê û şêrêd sûfiyê. Lê bi fikira min, şêrêd Meleyê Cizîrî bi piraniya xweva şêrêd evîniyêne, her nivê şêrêd wî yê sûfiyêne. Li şêrêd wî sûfiyêda gelek xeber û cumlêd erebî hene, ew baş nayêne fêmkirinê (binêre, diwana Meleyê Cizîrî, çapkirina Sadiq Bahadîn, belgê 1 heta 80), lê şêrêd evîniyê gîşk bi piraniya xweva bi kurmançiya xas zarê şîrîn hatine gotinê û baş û rind tene fêmkirinê, xwerûya wan şêran ewe, ku di wanda gelek caran rêzêd derheqa jîyîn, ayîn, halê xelqê Kurda gotîye û lûwandîye. Di gelek şêrêd wîda ew nek bi tenê derheqa derdê dilê xweda, hezkir û evîna xweda dilûvine, dibêje ew husan ji li gelek şêrêd xwe dil-dariyêda durêz û sêrêz û çarêz navra dîke û dibêje, ne mîr, ne axa, ne ji beg guh nedane û nadne ser xelqê belangaz, ku ew çewsenkerêd rênçber, gavan şivanin. Li hinek şêrêd wîda wetenperverî û neteweperwerîya wî tene ber çavêtxwendevanan.

PROF. QANATÊ KURDO

Ji Tarîxa Edebyeta Kurdî
rûpel 91,92, 93, 94, 95.

Weşanên Roja Nû Stockholm, 1983

Em bihevre Bihêz û Xurtin!

Bi vê kurte nivîsê dixwazim li ser pirs û pirsîgîrî mihacir û bextxwastên Kurd li welatên Ewropayê ku di konferansa Swêdê têt mûnaqaşekirin, binivîsinim.

Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêdê di meha Çile de di sala 1989 an de, konferansê li ser rewşê pirsîgîrî Kurdan li Ewropayê lidardixîne. Ji bo pêkanîna vê konferansê Federasyona Komelên Kurdistanê bi tevayî bangî hemû rêxistin û sazûmanên Kurdan ên Ewropayê kir. Bi bîr û bawerîya min ev karekî gelek hêja ye ji bo mihacirên Kurdan. Divêt em bi hemû zanistiyên xwe li ser wan xalên ku wê di rojê konferansê de cih bigrin giftîgoh bikin. Bi dîtina min di rojê konferansê de kêmasiyek heye, ew jî rewşa mihacirên Kurd ku îroj li hawirdorê Kurdistanê ne girtine rojê konferansê. Ez hêvî dikim ku di vê konferansê de li ser rewşa van Kurdan mihacir jî bête axaftin. Di aliyê din de jî, ma ji bo çê bangî berpirsiyarê rojname û kovarên Kurdî ne kirin? Bi dîtina min, ji bo têgiştinek giştî di nav kurdan de li ser vê konferansê bête kirin, divêt bangî van rojname û kovarê kurdî jî were kirin.

Bi kurtî ev xalên jêrîn pêşniyarê rojê konferansê kirin e;

—Dîroka kurdan li Ewropa ye, ew welatên ku Kurd lê dijîn.

—Rewşa kurdan di warê civakî û aborî de li Ewropayê çawa ye?

—Di warê rêxistinî de rewşa kurdan li Ewropayê çawa ye?

—Danûstandin û hevgerîdana kurdan li Ewropa ye çawa ye?

—Pêşniyar ji bo rojên pêş.

Ev xalên jorîn ku ji bo rojê konferansê hatîya pêşniyar kirin kakêlê rewşê û pirsîgîrî mihacir û penaberên Kurd ên li Ewropayê ne. Ji bo min ne mûmkîne kû ez bersiva van hemû xalên di vê nivîsê de bidim. Divêt bi tevayî li ser van xalana bête mûnaqaşekirin. Lê dîsan jî ezê bi kurtî li ser babetê van xalên rawestim.

Em neteweyek bindestin û axa me ji terefê çar dewletên kolonyalist ve bi zorê hatiye perçekirin û dagîrkirin. Ew dewletên kolonyalist ji bo riçikê natewîyê Kurd

ji axa Kurdistanê hîlbikin bi hemû hêz û zanistiyên xwe û her metodî bi kar tînin. Dûho jî wûsa bû îrojî wûsa ye... Ev dewletên kolonyalist zilm û zordestîya xwe didomînin. Ji ber vê kirinê û ji ber hinek sedemên din jî mirovên Kurd ji neçarî ji belanzîya xwe ji welatê xwe koçkirine û hînjî koç dikim. Ew nêzî 20-25 salin ku Kurd wek mihacir hatine welatên Ewropayê. Berî wî jî Kurd li Ewropayê hebûn, lê ne hewqas zêde bûn. Wek hemû jî dizanin ku di vê 10-15 salên dawî de koçkirina Kurdan zêde bû. Em hemû dizanin ku wek mihacirê jî mîletên din, Kurd jî li van welatan xwedî gelek pirs û pirsîgîrî civakîne. Di nav van ciwatê Ewropayê de gelek tişt jî bo me nû ne. "Em wek zarokêkî nû çawa kû ji dayîka bû ye, em jî wûsa ne". Divêt em hertîştî jî serî ve hînbîn. Tore û edetên me wek yê wan nîne û yê wan jî wek yê me nîne. Zimanê me jî cûda ye... Divêt em wek komek etnik gerekî rîaetî wan bikin û li gor qanûn û nîzamnâmên wan di nav refdarîya ciwata wan de cihê xwe bigrin.

Çê mixabin ku em Kurd ne xwedî dewletin û ne jî xwedî rêxistinên netewî ne. Ewê kî berpirsiyariya me bike... Ewê kî destê alîkarîyê dirêjî me bike, an jî ji pirs û pirsîgîrî me re çare bibîne... Heta nûha me bi xwe û xwe an jî bi rîya komele û sazûmanên xweyî netewî dixwast bersiv û çare li pirsîgîrî xwe re bibînin.

Li piraniya van welatên Ewropayê ku mihacir û penaberên Kurd werdigerînin hînjî me wek Tirk, Ereb, Faris an jî bê hemwelatî dinasin. Li demûdegegehên fermî de bi wan navên jorîn bangî me dikin û dinivîsinim. Em bê nasnameyekî (nûfus cûzdan) netewîne. Zarokên me bi zimanên fermî yê wan welatan di xwendegehan de dixwînin. Ji bo me tercûmanên "zimanên fermî" dixwîzin. Hînjî piraniya van welatên Ewropayê de zimanê kurdî wek zimanekî nayê qebûlîkirin. Li piraniya van welatên Ewropa ye ku mihacir û penaberan werdigerînin, di bin desthilatiya

dewletê de hinek maf û îmkaniyetên baş jî bo mihacir û penaberên jî hinek hemwelatan din hatine dayîn. Di daîre û sazûmanên ciwakî de bi zimanên wan karbidest (memûr) hatine nûmandin. Di xwendegehan de zarokên wan bi zimanê zikmakî dixwînin. Di televîzyon û radyoyê de bi zimanên wan weşanên tînin. Bi alîkarî û piştgirîya wan dewletan pirtûk û kovarên wan tînin çapîrin. Li maqam û dezgehan de bi zimanên wan tercûman tînin xwastin. Wek em hemû jî dizanin, çê mixabin ku hînjî li piraniya van welatên Ewropayê em Kurd jî van maf û îmkaniyetên demokratîk bêpar in. Gelek sedemê vê tiştê hene ku em bêpar mane... Bi bawerîya min berî her tiştî ew dewletên Ewropayê bi danîna van mafên demokratîk jî bo mihacirên kurdan, naxwazin tîkilên xwe ên siyasî û aborî li gel dewletên kolonyalist ên ku Kurdistan bindest kirine, xirab bikin. Ji ber ku zerar û ziyane digihîjîne menfeatên wan...

Di hêla din de jî, em Kurd bi xwe jî bo destxistina van mafên demokratîk ne bi hêzin û ne jî bihevne.

Li çend dewletên Ewropayê ev mafên demokratîk û xizmetên civakî jî bo Kurdan di rojê de ye. Lê dewletên kolonyalist bi tevayî bi riyên fermî û antî-demokratîk zext tînin ser van dewletên Ewropa yê ku dixwazin mafên demokratîk û civakî bidin kurdan. Wek li Elmanya Rojava ku li pirsê weşanên kurdî di televîzyon û li radyoyê de. Wek li Swêdê jî xwendegêh û zarokxanên kurdî... Her wekî din jî bi her awayî kardîkin ku rûmet û qedra kurdan li van welatan bişkinin... Bê guman, ev dewletên zordest ku hebûna neteweyê Kurd qebûl nakin û bi çekên kimyavî jî derketine neçîra kurdan, em tiştêkî din ji wan napên. Lê ew dewletana dixwazin ku welatên Ewropayê jî bi ya wan bike. Ji ber vê yekê divêt em maf û daxwaziyên xwe bi tevkariyek xurt û bi zanistî birpêşî van dewletên Ewropayê yê demokratîk bikin. Bi rê û rêgahên demokratîk wan bidin îqnakirin. Herwe-

ha li çend welatên Awrupayê hinek jî wan maf û daxwaziyên me yê demokratîk û netewî hatine bicîhkirin. Lê hînjî gelek maf û daxwaziyên me hene...

Danûstandin û hevgerîdanên kurda mîna berê nîne. Bêguman kêmasî û şaşiyên me hînjî gelekin. Li aliyê din de jî gelek gavên baş hatin avêtin. Barê me giran e û rîya me jî dûr e. Ji bo vê yekê, ji bo cihanîna maf û daxwaziyên me yê netewî û civakî, divêt berî her tiştî hevkarîyek xurt û tekûz di navbîna kurdan û rêxistinên kurdan de pêk bê. Ew rêxistin û sazûmanên Kurd yê li Ewropayê hene, divêt ew bihevne hevkar bin û hewil bidin ku di pêşerojê de di konfederasyonê de bihevne pirs û pirsîgîrî mihacir û penaberên û karkerên kurdan re çare bibînin. Ez hêvî dikim ku di konferansa Swêdê de li ser vê pêşniyarê bête axaftin û bihevne pêgavek baş bête avêtin.

Bi dil û can serkevtina konferansê dixwazim.

Em bihevne bi hêz û xurt in!

25.10.1988 Uppsala

Şoreş Zîrek

Bir olumlu çalışma daha!

İsveç Kürt federasyonuna bağlı, en çok üyeli dernek sıfatını taşıyan Fitja Kürt Derneği yeni bir projeyi daha uygulamaya koydu. Kadın ve çocuk çalışması olarak adlandırılan proje, A.B.F ve çeşitli İsveç'li kurumlardan sağlanan yardımlarla oluşturuldu. Projenin amaç olarak, kadınların ızalasyonunun kırılması ve kadınların faaliyetlere daha fazla katılabilmesi olduğu belirtildi. Proje kapsamına; el işleri, ulusal yemekler ve topluma yönelik bilgilendirmenin ayrıca dillerini geliştirebilmenin alındığını, fakat bunların süreci içerisinde gelecek taleplere göre bizzat projeye katılanlar tarafından programlaştırılacağını söyleyen yetkililer, dernek içersinden bir bölümün, bu projeye ayrıldığını, dikiş makinası gibi gerekli araçların bu bölüme yerleştirildiğini belirttiler.

Çalışmalarda katılımın fazla olması için, ayrıca bir yuva bölümünün oluşturuldu.

ANK • Fitja

İbrahim Ahmed

Halen İngiltere'de yaşayan İbrahim Ahmed, Irak KDP'nin kuruluş yıllarından itibaren üst yönetiminde görev almış, bir dönem partinin Genel Sekreterliğini yapmıştı. Daha sonra Parti lideri Mustafa Barzani ile görüş ayrılıkları nedeniyle aktif siyasi hayattan çekilmişti.

Aynı zamanda yazar ve edebiyatçı olan İbrahim Ahmed ile Londra'da görüştük.

Kurdistan Press'te

Gene

Gideceğim!

Nergîza TORÎ, yaz tatilini Kurdistan'da geçiren Hollandalı Gabrielle Prick ile konuştu.

KURDISTAN PRESS'TE

Norveç Kürt Komitesi yöneticilerinden

WENCHE LARSEN'in

çalışmaları

Rizgar ALASOR'un röportajı

Kurdistan Press'te

KURDISTAN PRESS

Berpirsiyarê Giştî
Genel yayın yönetmeni
Orhan KOTAN, 08 - 29 50 56
Berpirsiyarê Altgir
Yardımcı yönetmen
Çetin ÇEKO, 08 - 29 83 32
Adress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Büro; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8-29 83 32
Telefax; 131 42 ANK S
Telefax; 08-29 50 56
Bankgiro; 343-5559
Postgiro; 2 65 33-0
Çapxane • Baskı;
Tidnings Tryckarna på Åland AB

- Nivîsarên ku tînin şandin li xwedîyan venagerin
- Gönderilen yazılar iade edilmez
- Redaksiyon dikare nivîsarên ku jî rûpelên xwendavanan û Serbest Kürsî re tînin şandin, li gor düzêna rûpelan, kurttir bike.
- Serbest Kürsî ve Okuyucu Sayfası için gelen yazılar, özüne dokunulmadan sayfa düzenine göre redaksiyon tarafından kısaltılabilir
- Eger xwediyên nivîsarên kurdî tiştêkî taybetî nebêjin, redaksiyon dikare, li gor standardên zimanê kurdî, guhertinên pewîst çêke

KURDISTAN PRESS

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Orhan KOTAN, 08-295056
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO, 08-298332

Postadress; Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besökadress; Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8 - 29 83 32
Telefax; 131 42 ANK S
Telefax; 08 - 29 50 56
Bankgiro; 343 - 5559
Postgiro; 2 65 33 - 0
Tryckeri; Tidnings Tryckarna på Åland AB

Kurdisk Turkisk
Veckotidning
Nummer; 46 (17) • Vecka 44
03 November • Teşrin 1988

ISSN 0283 - 4898

ABONE

3 Mehî • 3 Aylık 6 Mehî • 6 Aylık Salek • Yıllık
48 SEK-24 DM 96 SEK-48 DM 208 SEK-104 DM

Tarih / Dîrok.....

NAV / PAŞNAV
İSİM / SOYİSİM .....

NAVNİŞAN
ADRES .....

WELAT / ÜLKE .....

Hûn dikarin heqê aboneti li ser hesaba GILALA AB Postgiro 26533-0 Stockholm razinin û sûretêk jê ji Box 7080, 172 07 Sundbyberg-Sweden re bi qarta abone rêkin.

Abone ücretini GILALA AB PG; 26533-0 Stockholm kontosuna yatırarak, bir kopyasını Box 7080,172 07 Sundbyberg-Sweden adresine abone kartıyla birlikte postalayarak abone olunabilir.

KÜRDİSTAN KURTULUŞ ORDUSU AÇIKLADI:

12 EYLÜL ÖNCESİ AĞRI BELEDİYE BAŞKANI

“Urfan Alpaslan şehit edildi!”

● 10 Eylül ve 1 Ekim günleri arasında Hakkari'nin değişik bölgelerinde meydana gelen çatışmalarla ilgili TSK askeri örgütlenmesi *Kürdistan Kurtuluş Ordusu* Basın Bürosu bir bildiri yayınlarak olayı kamuoyuna duyurdu.

● 12 Eylül öncesi Ağrı Belediye Başkanı olan Urfan Alpaslan, bir gurup arkadaşıyla birlikte TKSP'den ayrılmış ve TSK'nun lider kadrosu içinde yer almıştı.

ANK • Stockholm

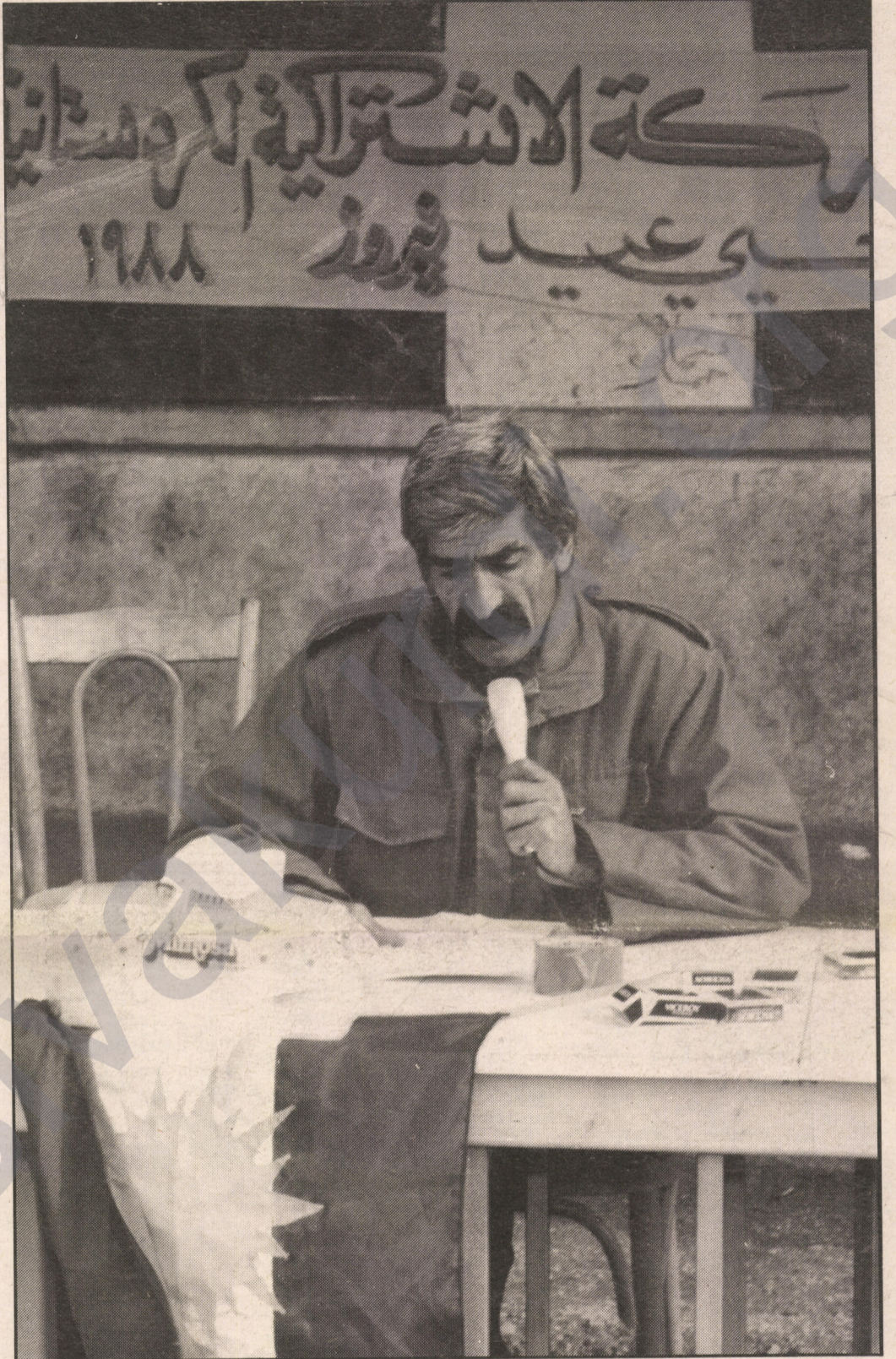
Kürdistan Kurtuluş Ordusu Yüksek Askeri Konseyi Basın Bürosu imzası ile yayınlanan ve 31 Ekim günü ANK'ya iletilen basın bildirisinde KKO'nun TSK (Tevgera Sosyalist a Kurdistanê)'yi benimseyen, bağımsız askeri bir örgüt olduğu vurgulanarak Urfan Alpaslan'ın da bu örgütün kurucusu ve Yüksek Askeri Konsey Üyesi olduğu belirtiliyor.

Türk burjuva basının olayları çarpıtarak verdiği belirtilen bildiri: “*Amacımız Ulusal Kurtuluş ve Silahlı Propaganda Birlikleri'nin giriştiği çatışmaları, sonuçları ile birlikte açıklığa kavuşturmak*” denerek, “*Türk burjuva basını, çarpıttığı kimi olayları PKK'ya; kimilerini de özünde silahlı mücadeleye karşı TKSP'ye maletmeye çalıştığı*” vurgulanıyor.

Çatışmaların gelişiminin de anlatıldığı bildiri, 5 Eylül günü Silopi'nin Bêmîli mevkiinde 1 TC pususunun tümüyle imha edildiği, ancak düşmanın bundan hiç söz etmediği, yine 7-9 Eylül tarihleri arasında Uludere Ödül bölgesi ve Habur Deresi yakınlarında meydana gelen çatışmalarda 7 er, 2 polis timi ve 2 korucunun öldürüldüğü, Kazım Yiğit (Alan) ve Nevzat Yılmaz (Dirbas) adındaki ORK savaşçıların da bu çatışmalarda şehit düştüğü açıklanıyor.

29 Eylül akşamı Uludere Bölükbaşı köyü yakınlarında bir sığmağa yapılan baskın sonucu çıkan çatışmalarda “*3 peşmergenin esir düştüğü*” açıklanan bildiri şöyle devam ediyor: “*ORK Kurucusu, Yüksek Askeri Konsey Üyesi ve Büyük Komutan Urfan Alpaslan (Serdar Ararat, Kamilê Reşo) ve yiğit peşmergemiz Murat Tarhan (Şeyhmus Firat) eşsiz kahramanlık gösterileriyle düşman kuşatmasını yarıp kurtulmayı başardılar. Ancak daha önce aldıkları ihbarı değerlendiren ve iz sürdüren düşman birlikleri onların peşlerini bırakmadılar. 30 Eylül günü Polhesenan yöresinde başlayan ikinci çatışma, 1 Ekim günü Sorisan dağında devam etti. 3 gün süreyle devam eden çatışmalarda, 1 üsteğmen, 2 polis timi ve çok sayıda er ve korucu öldürüldü. Ama barbar düşman yediği darbeleri hazmedemedi ve Sorisan dağındaki çatışmalarda Ağrı Belediye Başkanı ve Büyük Komutan Urfan Alpaslan ve Murat Tarhan şehit edildiler. Yakılan cesetleri, torbalara konarak Diyarbakır Belediye Mezarlığı'na gömüldü.*”

Urfan Alpaslan, TC'nin varlığına tahammül edemediği iki belediye başkanından biri idi. Bilindiği gibi Mehdi Zana, halen TC zindanlarında yatıyor!

Urfan Alpaslan, 12 Eylül rejiminden sonra ülke dışına çıkmış, bir dönem İran Kürdistan'ında ve Ortadoğu'da kaldıktan sonra Avrupa'ya gelmişti. TKSP'den ayrıldıktan sonra yer aldığı TSK'nın askeri örgütlenmesinde görev alarak ülkeye dönen Alpaslan, 1 Ekim günü mücadele arkadaşı Murat Tarhan ile birlikte Sorisan Dağı'ndaki bir çatışmada şehit edildi. Foto: TSK

TKDP ve K.U.K yeniden birlik yaptılar!

Kamuoyuna açıklanan bir bildiri ile Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (TKDP) ve KUK (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları) birlik yaptıklarını belirttiler. Bildiri genel yorumlardan sonra, “*Kısaca Kürt ulusu 'sırat köprüsünden' geçmektedir*” deniyor ve şöyle devam ediliyor: “*Bir destekleyicisi, bir dostu bulunmayan Kürt milleti, alternatif olabilecek, ulusal demokratik bir öncü yaratmaya her zamandan daha çok muhtaçtır. Güney Kürdistan'da bu alternatif bellidir. İKDP. Kuzey Kürdistan'da ise yurtsever demokratlar, olaya*

daha fazla seyirci kalamazlar. Durum acildir. Bir mahalleyi bile yönetemeyecek düzeydeki örgütlerde, yurtsever unsurları hapsedmek cinayettir. Benzer örgüt ve partilerin birliği kendisini dayatmıştır.”

Bu durumun bilincinde olduklarını belirleyen TKDP ve KUK bildirideki ifadeye göre “*Parti birliklerini yeniden hayata geçirmiş bulunuyorlar*”

Bildiride daha sonra TKDP'nin kısa tarihine yer veriliyor, 1977 kongresinde guruplaşmaların parti bünyesini tahrif ettiğine işaret edilerek, “*ayrılıklar ne ka-*

dar tahripkar olursa olsun, ülke şartlarının dayatması sonucu” KDP birliğini yeniden oluşturma kararı alındığı belirtiliyor. Bildiri, “*Ulusal Hainler*” dışında kalan güçlere partinin kapısının açık olduğu da vurgulanıyor. 30 Ekim tarihli bildiri TKDP imzası taşıyor.

Bilindiği gibi KUK, 1980'de topladığı bir konferansta TKDP'yi feshedip KUK düzeyine çekildiğini açıklamıştı. KUK düzeyine çekilmenin temel gerekçesi ise “*proletarya partisini inşa etme*” olarak açıklanmıştı. Proletarya partisi inşa girişimi KUK'un bazı kadrolarının TKP'ye gitmesi ile sonuçlandı. Kısa bir dönem sonra KUK MK'sı ikiye bölündü ve ayrı

lan ekip kendisini KUK-SE olarak adlandırdı.

1986'da bir üçüncü örgüt krizine giren KUK MK'sı gene ikiye bölündü. Bir bölümü ülkede konferans toplayarak, diğer MK üyelerini sert bir biçimde eleştirtiler. Eleştirilen diğer MK üyeleri ise, Avrupa'da bir kongre toplayıp, KUK'u kendilerinin temsil ettiklerini belirttiler. Bu gurupta yer alan bazı MK üyeleri daha sonra siyasi çalışmalarını dondurdu.

KUK'un TKDP'ye iltica etmesi, siyasi çevreler tarafından, anarrahmine dönüş olarak sınıflandırıldı. Konu ile ilgili olarak KUK Genel Sekreteri N.Dara Fırat ile görüşen ANK muhabirlerine, N. Dara Fırat, *Bu birlik, elbette ki 1980 Konferansının tekzibidir* dedi. Yer darlığı nede-

ni ile bu görüşmeyi gelecek sayıda vereceğiz.

TKDP ise, 1977 Kongresinden sonra oluşan yönetimi tanımamış ve esas KDP'yi kendilerinin temsil ettikleri iddiasında bulunmuştu.

Uzun süre siyasi ve örgütsel faaliyetleri durdurulmuş olan TKDP ismi geçen yıl Avrupa'da faaliyet gösteren Kürdistan Demokratlar Birliği (YDK) ile yine Avrupa'da faaliyet gösteren Kürdistan Özgürlük Derneği'nin (KAK) TKDP eski kadrolarının bir kısmı ile anlaşılıp TKDP-Ulusal Örgüt adını aldıktan sonra tekrar kamuoyunda duyulmaya başlandı.

Geçen Haziran ayında oluşturulan *Tevger*'e de üye olan TKDP-Ulusal Örgüt son yayınlanan ve TKDP imzasını taşıyan bildiriye göre tekrar KUK'la birleşme kararına vardığını açıkladı.